

LUONNOS

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työntekijän eläkelain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työntekijän eläkelakia, lakia eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta, työeläkevakuutusyhtiöistä annettua lakia ja merimieseläkelakia.

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla täsmennetään niitä periaatteita, joiden mukaan sosiaali- ja terveysministeriö voisi vahvistaa eroja työeläkevakuutusyhtiöiden välille työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosaan liittyviin laskuperusteisiin. Erot työeläkevakuutusyhtiöiden hoitokustannusosassa voisivat lisätä työeläkejärjestelmän hoidon tehokkuutta työeläkevakuutusyhtiöiden välistä kilpailua edistämällä. Lisäksi tavoitteena on se, että muutos toisi työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosaan sekä asiakashyvityksiin selkeyttä ja läpinäkyvyyttä.

Esityksessä ehdotetaan eläkelaitosten vanhuuseläkevastuiden joustamisen mahdollistamista poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa. Vanhuuseläkevastuiden joustaminen mahdollistaisi hyvien sijoitustuottojen tavoittelun pitkäjänteisellä sijoitustoiminnalla myös heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa. Tämä tukisi työeläkejärjestelmän pitkän aikavälin rahoituksen kestävyuden vahvistamista.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan tehtäväksi muutamia teknisluonteisia tarkistuksia työntekijän eläkelakiin.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2022.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	5
2.1 Yleistä työeläkejärjestelmästä	5
2.2 Yleistä työeläkevakuutusmaksusta.....	6
2.3 Yleistä rahastoinnista	7
2.4 Vakuutusmaksun laskuperusteet	7
2.5 Vakuutusmaksun hoitokustannusosa ja asiakashyvitykset.....	8
2.6 Nykytilan arviointi	9
2.6.1 Vakuutusmaksun hoitokustannusosa	9
2.6.2 Rahastonsiirtovelvoite.....	10
3 Tavoitteet	11
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	11
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	12
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	14
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	14
4.2.2 Vaikutukset eläkelaitoksiin	17
4.2.3 Vaikutukset työnantajiin ja työntekijöihin	17
4.2.4 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	18
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	18
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	18
6 Lausuntopalautte	19
7 Säännöskohtaiset perustelut	19
7.1 Työntekijän eläkelaki	19
7.2 Laki työeläkevakuutusyhtiöistä.....	24
7.3 Laki eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta	24
7.4 Merimieseläkelaki.....	24
8 Lakia alemman asteinen sääntely	24
9 Voimaantulo	24
10 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	25
LAKIEHDOTUKSET	26
työntekijän eläkelain muuttamisesta	26
työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 14 ja 18 §:n muuttamisesta	28
eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta	29
merimieseläkelain 154 ja 155 §:n muuttamisesta	30
LIITTEET	32
RINNAKKAISTEKSTIT	32
työntekijän eläkelain muuttamisesta	32
työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 14 ja 18 §:n muuttamisesta	36
eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta	37

merimieseläkelain 154 ja 155 §:n muuttamisesta	38
ASETUSLUONNOS	40
eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskennassa käytettävien vakioiden arvoista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta.....	40

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Työeläkejärjestelmän rahoitustekniikan uudistamistarpeita on selvitetty vuodesta 2019 lähtien työeläkejärjestelmän piirissä. Muun muassa Eläketurvakeskuksen tekemillä selvityksillä on pyritty löytämään keinoja, joilla parannettaisiin samanaikaisesti sekä eläkelaitosten riskinkantokykyä että riskinottoa.

Työeläkevakuutusmaksuun sisältyvien hoitokustannusosan ja asiakashyvitysten muodostamaa kokonaisuutta on myös selvitetty ja arvioitu usean vuoden ajan. Selvitystä on tehty niin kilpailun ja tehokkuuden lisäämisen kuin selkeyttämisenkin näkökulmasta.

Työmarkkinakeskusjärjestöjen eläkeneuvotteluryhmä esitti keväällä 2021 sosiaali- ja terveysministeriölle, että tämä käynnistäisi valmistelun, jossa arvioitaisiin työntekijän eläkelain (395/2006; TyEL) rahoitusta koskevia sääntöjä. Arviointi koskisi TyEL:n rahoitustekniikkaa sekä hoitokustannusten ja hyvitysten määräytymistä. Valmistelun lähtökohdaksi oli arvioida, voidaanko rahastointia joustavoittaa siten, että huonojen sijoitustuottojen oloissa eläkelaitosten rahastoosiirtovelvoite olisi nykyistä pienempi ja hyvien tuottojen oloissa vastaavasti nykyistä suurempi. Rahastoosiirtovelvoite eli tuottovaatimus määrittelee sen, miten paljon eläkelaitosten tulee vuosittain hyvittää eläkerahastoja. Lisäksi tulisi arvioida voisiko työeläkevakuutusmaksuun sisältyvä hoitokustannusosa jatkossa määräytyä yhtiökohtaisesti ja mitä vaikutuksia tällä olisi työeläkemaksuun sisältyviin asiakashyvityksiin.

Muutoksilla tavoiteltaisiin pitkän aikavälin rahoituksen kestävyuden vahvistamista sekä työeläkevakuutusmaksun selkeyden ja läpinäkyvyyden parantamista.

1.2 Valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmisteluun ovat osallistuneet sosiaali- ja terveysministeriön lisäksi Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, STTK ry, Akava, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Työeläkevakuuttajat TELA, Finanssiala ja Eläketurvakeskus.

Valmistelua on tehty aiemmin tehtyjen Eläketurvakeskuksen ja Työeläkevakuuttajat Telan selvitysten ja työmarkkinakeskusjärjestöjen eläkeneuvotteluryhmän esityksen pohjalta. Aiemmin tehtyjä selvityksiä ovat muun muassa Eläketurvakeskuksen ja Telan [Työeläkkeiden rahoitus selvitys](#), Eläketurvakeskuksen julkaisema Jukka Rantalan tekemä [Esiselvitys yksityisen sektorin työeläkevarojen sijoitustuottojen kohentamismahdollisuuksista](#) sekä Telan julkaisema Reijo Vanteen ja Jari Sokaan [Selvitys työeläkekilpailusta TyEL-järjestelmän taloudessa](#).

Hallituksen esityksestä on pyydetty lausuntoa Finanssivalvonnalta ja Kilpailu- ja kuluttajavirastolta. Hallituksen esityksestä ei ole pyydetty muita kirjallisia lausuntoja, koska asian valmistelussa ovat olleet mukana asian kannalta keskeiset tahot.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://stm.fi/hankkeet/tunnus STM084:00/2021>.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Yleistä työeläkejärjestelmästä

Yksityisten alojen työntekijöitä koskevia eläkelakeja ovat TyEL ja merimieseläkelaki (1290/2006; MEL). Yrittäjät vakuutetaan yrittäjän eläkelain (1272/2006; YEL) tai maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006; MYEL) mukaan. Työeläkejärjestelmä perustuu ansaintaperiaattele eli eläke karttuu työansioiden perusteella. Samojen työansioiden perusteella määräytyy työeläkevakuutusmaksu. Mitä suuremmista ansioista on kyse, sitä suurempi on työeläke ja työeläkevakuutusmaksu.

Yksityisten alojen työeläkelakien toimeenpano on hajautettu useiden yksityisoikeudellisten eläkelaitosten hoidettavaksi. Hajautetulla toimeenpanolla tavoitellaan riskien hajautusta sekä kilpailun mukanaan tuomia hyötyjä, kuten parempia sijoitustuottoja ja kehittyneitä palveluja.

TyEL:n mukaisen työeläketurvan toimeenpanosta huolehtivat työeläkevakuutusyhtiöistä annetussa laissa (354/1997) tarkoitetut työeläkevakuutusyhtiöt sekä eläkesäätiöistä ja eläkekassoista annetussa laissa (946/2021) tarkoitetut lakisääteistä eläkevakuutusta harjoittavat eläkekassat ja eläkesäätiöt. Työnantaja valitsee, missä eläkelaitoksessa työntekijöiden eläketurva järjestetään. Työeläkevakuutusyhtiöt kilpailevat keskenään toiminnan tehokkuudella, sijoitustoiminnan onnistumisella ja palvelun laadulla. Eläkesäätiöt ja -kassat hoitavat vain niihin kuuluvien työntekijien eläketurvaa. Yksityisen sektorin vakuutetuista 97 prosenttia on vakuutettu työeläkevakuutusyhtiöissä ja muut eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa. Vakuutusmaksutulolla mitatut markkinaosuudet ovat lähes samat. Vuoden 2020 lopussa työeläkevakuutusyhtiöitä oli 4, lakisääteistä työeläketurvaa hoitavia eläkesäätiöitä 10 ja eläkekassoja 4. Työeläkevakuutusyhtiöiden hoidossa olevat markkinat ovat keskittyneet siten, että kolmen suurimman työeläkevakuutusyhtiön markkinaosuus on 96 prosenttia työeläkevakuutusyhtiöiden maksutulosta.

Hajautetusta toimeenpanosta huolimatta eläkettä voi hakea yhdellä eläkehakemuksella. Yleensä koko työeläketurva maksetaan vain yhdestä eläkelaitoksesta, vaikka eläkkeensaajan eläketurva olisikin työuran aikana järjestetty useassa yksityisten tai julkisten alojen eläkelaitoksessa. Tätä periaatetta kutsutaan viimeisen eläkelaitoksen periaatteeksi. Työntekijän oikeudet ja toisaalta eläkelaitoksen velvollisuudet vakuutettua kohtaan on kirjattu TyEL:iin, jossa todetaan muun muassa, että eläkelaitoksen on ratkaistava eläkehakemus viipymättä saatuaan tarpeelliset selvitykset.

Yksityisten alojen työntekijöiden työeläkkeet rahoitetaan osittain rahastoivalla periaatteella. Osa työntekijöiden ansaitsemista, tulevaisuudessa maksettavista eläkkeistä rahastoidaan vuosittain etukäteen ja loppuosa rahoitetaan aikanaan eläkettä maksettaessa työssäkävältä väestöltä kerättävistä työeläkevakuutusmaksuista. Jälkimmäistä rahoitustapaa kutsutaan jakojärjestelmäksi. Osittain rahastoivassa järjestelmässä osa työeläkevakuutusmaksusta siis menee rahastoitavaksi ja osa sinä vuonna maksettavien eläkkeiden maksuun. Vuonna 2020 tulevia eläkkeitä varten rahastotiin noin 2,7 miljardia euroa, joka on noin 20 prosenttia eläkemaksusta. Vuoden 2020 yksityisen sektorin eläkemenot oli 18,8 miljardia euroa ja noin 27 prosenttia eläkemenosta kustannettiin rahastoiduilla varoilla. Yrittäjien eläkejärjestelmä perustuu kokonaan jakojärjestelmään.

Yksityisen sektorin työeläkejärjestelmän TyEL-MEL -eläkemenosta vuonna 2020 noin 80 prosenttia oli eläkelaitosten yhteisesti kustannettavaa. Tämä yhdessä osittain rahastoivan järjestelmän, vakuutusluonteen yhdenmukaisuuden ja työeläkejärjestelmän sosiaaliturvaluonteensa kanssa asettavat kilpailulle rajoitteita verrattuna muuhun yksityisissä vakuutusyhtiöissä harjoitettuun vakuutuslaitosten toimintaan. Jotta voidaan varmistaa, että hajautettu malli on tehokkaasti järjestetty,

työeläkevakuutusyhtiöillä tulee olla riittävästi mahdollisuuksia kilpailla palvelun yleisen laadun lisäksi osittain myös vakuutusten hinnoilla.

Suomen liittyessä Euroopan yhteisöön liittymissopimukseen kirjattiin, ettei Suomen työeläkeyhtiöihin sovelleta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä henkivakuutuksesta 2002/83/EY. Kirjaus edellytti sitä, että eläkevakuutustoimintaa harjoitetaan muuhun vakuutustoimintaan nähden oikeudellisesti erillisissä yksiköissä, joilla on erilliset kirjanpito- ja hallintojärjestelmät. Työntekijän eläkelain ja yrittäjän eläkelain mukaista toimintaa harjoittavien eläkesäätiöiden ja eläkekassojen sääntely on kansallista.

2.2 Yleistä työeläkevakuutusmaksusta

Yksityisen sektorin työeläkejärjestelmän rahoituksesta vastaavat työnantajat ja työntekijät TyEL 152 § ja MEL 141 § mukaan. Valtio osallistuu MEL:n mukaisten eläkkeiden kustantamiseen MEL 152 § mukaan.

Työntekijät ja työnantajat maksavat työeläkevakuutusmaksua, joka lasketaan prosentteina työntekijän palkasta. Vuonna 2022 TyEL:n mukainen keskimääräinen maksu on yhteensä 24,85 prosenttia palkasta, josta työnantajan maksama osuus on keskimäärin 17,4 prosenttia. Työntekijältä perittävä maksuosuus vaihtelee iän mukaan; alle 53-vuotiaiden ja 63 vuotta täyttäneiden työntekijöiden maksama maksu on 7,15 prosenttia ja 53-62 vuotiaiden 8,65 prosenttia. Työntekijältä perittävä maksuosuus määritellään TyEL 153 §:ssä. Sosiaali- ja terveysministeriö antaa asetuksella vuosittain työntekijän työeläkevakuutusmaksuprosentin määrän.

Työnantajat tilittävät työntekijöidensä puolesta työeläkevakuutusmaksut omille eläkelaitoksilleen. Eläkelaitokset kustantavat työeläkevakuutusmaksuilla kulloinkin vastuullaan olevia työeläkkeitä ja toisaalta varautuvat työeläkevakuutusmaksuja rahastoimalla myös tulevien eläkkeiden maksamiseen. Eläkelaitosten on sijoitettava työeläkevakuutusmaksuista rahastoimensa osuudet mahdollisimman turvaavasti ja tuottavasti.

Työeläkevakuutusmaksu ei ole kaikille työnantajille saman suuruinen. Jos työnantaja on hoitanut työeläkevakuuttamisen eläkesäätiössä tai eläkekassassa, vakuutusmaksu määräytyy eri perustein ja on siten erisuuruinen kuin työeläkevakuutusyhtiöstä otettuna.

Myös niiden työnantajien, jotka ottavat vakuutuksen työeläkevakuutusyhtiöstä, työeläkevakuutusmaksut vaihtelevat riippuen yrityksen koosta, työkyvyttömyysriskistä ja asiakashyvitysten suuruudesta. Jos työnantaja on valinnut eläketurvan järjestämisen työeläkevakuutusyhtiössä, työeläkevakuutusmaksu määräytyy TyEL 166 §:ssä mainittujen laskuperusteiden mukaisesti. Työeläkeyhtiöt hakevat vahvistuksen laskuperusteille sosiaali- ja terveysministeriöltä. Lain mukaan työeläkevakuutusyhtiöiden on toimittava yhteistyössä laskuperusteita laadittaessa, ja käytännössä työeläkevakuutusmaksu määräytyykin kaikissa työeläkevakuutusyhtiöissä pääosin samoin perustein. Työeläkevakuutusyhtiöt antavat kuitenkin tietyin edellytyksin asiakasyrityksilleen asiakashyvityksiä toimintansa ylijäämästä, minkä johdosta työnantajan työeläkevakuutusmaksu on eri suuruinen eri työeläkevakuutusyhtiöissä. Vakuutusmaksut määrätään etukäteen ja ne on lain mukaan määriteltävä vakuutetut edut turvaavalla tavalla. Muun muassa tämän turvaavuusperiaatteen vuoksi ylijäämän syntyminen on mahdollista. Lain mukaan ylijäämästä kohtuullinen osuus on palautettava asiakkaille eli työnantajille asiakashyvityksinä. Asiakashyvitysten suuruus riippuu eläkkeiden toimeenpanosta kertyvästä niin sanotusta hoitokustannusylijäämästä ja työeläkeyhtiön vakavaraisuudesta, johon vaikuttaa työeläkevakuutusyhtiön saamat sijoitustuotot.

2.3 Yleistä rahastoinnista

Yksittäinen eläkelaitos vastaa eläkkeestä vain siltä osin kuin se on rahastoitu kyseessä olevassa eläkelaitoksessa. Loppuosasta eläkelaitokset vastaavat yhteisesti niin kutsuttuina tasauseläkkeinä. Eläkkeiden rahastointiperiaatteet vaihtelevat eläkelajeittain. Rahastoituja eläkeosia on vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeissä. Vanhuuseläkkeiden osalta tasauseläkemeno on noin 80 prosenttia ja työkyvyttömyyseläkkeiden osalta noin 45 prosenttia eläkemenosta. Perhe-eläkkeet, osittain varhennetut vanhuuseläkkeet ja työuraeläkkeet kustannetaan kokonaan tasausjärjestelmästä. Yrittäjien ja maatalousyrittäjien eläkkeitä ei rahastoida etukäteen vaan ne kustannetaan yrittäjiltä ja maatalousyrittäjiltä perityillä vakuutusmaksuilla ja valtion osuudella.

TyEL:n ja MEL:n mukaisia vanhuuseläkkeitä varten eläkelaitokset rahastoivat 0,4 prosentin vuotuista eläkekarttumaa vastaavan määrän ansiotuloista. Tämän lisäksi vanhuuseläkkeiden rahastointia täydennetään korottamalla vuosittain eläkkeiden rahastoituja osia tietyillä korotuskertoimilla. Työkyvyttömyyseläkkeitä varten eläkelaitos rahastoi vasta kunkin eläkkeen alkua vakuutusmatemaattisin periaattein lasketun erän alkavan eläkkeen maksamista varten vanhuuseläkkeikään saakka.

Rahastoonsiirtovelvoite määrittelee sen, miten eläkelaitoksen tulee vuosittain hyvittää rahastajaan. Rahastoonsiirtovelvoite koostuu rahastokorosta, täydennyskertoimesta ja osaketuottokerrotoimesta. Rahastokorko lasketaan kaikille vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkevastuille, kun taas täydennyskertoimen ja osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun ylitteen osalta täydennyskertoimet kohdistuvat tällä hetkellä vähintään 55-vuotiaiden vanhuuseläkerahastoihin. Täydennyskerrointa vastaava tuotto ohjautuu vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien kasvattamiseen suoraan, kun taas osaketuottokerrointa vastaavan tuoton viidesosa ohjautuu osaketuottosidonnaiseen lisävakuutusvastuuseen, josta varat ohjautuvat edelleen vanhuuseläkkeiden rahastoituihin osiin.

Täydennyskerroin määräytyy nykyisin eläkelaitosten keskimääräisen vakavaraisuuden perusteella. Osaketuottokerroin puolestaan määräytyy eläkelaitosten keskimääräisten osaketuottojen perusteella. Rahastokorko on kiinteä 3 prosenttia.

2.4 Vakuutusmaksun laskuperusteet

TyEL 167 §:ssä säädetään vakuutusehtojen ja laskuperusteiden yhdenmukaisuudesta. Työeläkevakuutusmaksun laskuperusteiden laatimisen periaatteista on säädetty TyEL:n 168 ja 169 §:ssä. Vakuutusmaksujen laskuperusteet on laadittava ottaen huomioon ensisijaisesti työntekijöiden ja eläkkeensaajien etujen turvaaminen. Tämän ns. turvaavuusperiaatteen lisäksi lain 169 §:ssä todetaan, että vakuutusmaksujen laskuperusteista on käytävä ilmi, miten vakuutusmaksut lasketaan ja miten vakuutusmaksu jakautuu eri kululajeja varten perittäviin osiin. Samassa pykälässä säädetyn kohtuusperiaatteen mukaan työnantajalla on oikeus osuuteen vakuutusliikkeen mahdollisesti tuottamasta ylijäämästä. Ylijäämästä aiheutuville vakuutusmaksujen alennuksille tai muille vastaaville eduille laadittavissa laskuperusteissa on otettava kohtuullisessa määrin huomioon ylijäämän kokonaismäärä ja muodostumistapa.

Yksityisen sektorin työnantajan työeläkevakuutusmaksu riippuu työnantajan koosta mitattuna vakuutetulla palkkasummalla. Keskimääräinen työeläkevakuutusmaksun suuruus vuonna 2022 on 24,85 prosenttia palkkasummasta. Työeläkemaksu muodostuu osista, joilla kullakin on tietty laskuperusteissa määritelty käyttötarkoitus. Kunkin maksunosan tuottoa ei siten tule käyttää muuhun kuin laskuperusteissa määriteltyyn käyttötarkoitukseen. Työeläkevakuutusmaksun sisältöä ja maksun osia ei yksityiskohtaisesti määritellä laissa, vaan työeläkevakuutusyhtiöiden

hakemissa, sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamissa laskuperusteissa. Työeläkevakuutusmaksun merkittävimmät osat ovat vanhuus-, työkyvyttömyys- ja tasausosa. Maksun vanhuus- ja työkyvyttömyysosilla tehdään rahastointia tulevia eläkkeitä varten. Maksun tasausosalla rahoitetaan kunkin vuoden eläkkeistä se osa, jota ei ole rahastoitu.

Pienten muutaman työntekijän työllistävien työnantajien vakuutusten hoito on suhteessa niiden tuomaan maksutuloon kalliimpaa kuin suurten yritysten kohdalla. Pienillä yrityksillä vakuutuksen hoidosta syntyvät kustannukset voivat olla huomattavan suuria verrattuna kokonaismaksuun, minkä vuoksi niistä syntyviä kustannuksia tasataan vakuutusmaksun tasausosan kautta, jotta näiden työnantajien vakuutusten hoitoa varten tarvittava maksu ei nousisi keskimääräistä työeläkevakuutusmaksua korkeammaksi. Työkyvyttömyyseläke- ja kuntoutusratkaisujen määrät poikkeavat työeläkeyhtiöiden välillä ja siten palkkasummaan pohjautuva hoitokustannusmaksu ei ota riittävällä tavalla huomioon työkyvyttömyyseläke- ja kuntoutusratkaisuista syntyvää kustannusrasitusta. Tämän vuoksi työkyvyttömyyseläkehakemusten ratkaisukuluja on katettu työkyvyttömyysosaan sisältyvällä korvaushakemusten ratkaisuisista aiheutuvien kulujen kattamiseen käytettävällä määrällä.

Koska työeläkemenosta suurin osa on yhteisesti kustannettavaa, laki velvoittaa käytännössä eläkelaitoksia hyvin laajaan yhteistyöhön, mikä todetaan myös suoraan laissa. TyEL 211 §:n mukaan eläkelaitosten on toimittava yhteistyössä työeläkelakien toimeenpanoon ja kehittämiseen liittyvissä asioissa. TyEL:n 166 §:n mukaan työeläkevakuutusyhtiön on haettava vakuutusmaksujen laskuperusteille sosiaali- ja terveysministeriön vahvistus. TyEL 167 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriö ei saa ilman erityistä syytä vahvistaa laskuperusteisiin eroja, jotka vaikeuttavat lain toimeenpanoa tai eläkelaitosten yhteisten asioiden hoitamista. TyEL:n 172 §:n mukaan eläkelaitosten on toimittava yhteistyössä laskuperusteiden valmistelussa 167 §:ssä säädetyn tavoitteen saavuttamiseksi. Työeläkevakuutusyhtiöt ovat hakeneet laskuperusteet pääosin yhdenmukaisina. Poikkeuksen tähän ovat tehneet vuodesta 2018 lähtien asiakashyvitysten jakoon liittyvät laskuperusteet, jotka kukin työeläkevakuutusyhtiö on hakenut itsenäisesti. Ministeriö on vahvistanut asiakashyvitysten jakoperusteiden lisäksi yhtiökohtaisia laskuperusteita eräille työeläkevakuutusyhtiöille tietyissä tilanteissa. Tällöin yhtiökohtaiset laskuperusteet ovat koskeneet tiettyä osaa vakuutusmaksun tai vastuuvelan laskuperusteissa.

2.5 Vakuutusmaksun hoitokustannusosa ja asiakashyvitykset

Hoitokustannusosaa mitoitettaessa otetaan huomioon se, minkälaisen osan työeläkevakuutusmaksusta työeläkevakuutusyhtiöt tarvitsevat kattaakseen toiminnastaan aiheutuneet liikekulut. Kulut muodostuvat vakuutusten hankinnasta sekä vakuutuskannan ja korvaustoiminnan hoidosta. Lisäksi ne kattavat yleiset hallintokustannukset. Tämä tarkoittaa käytännössä muun muassa tietojärjestelmä-, hallinto- ja palkkakustannuksia sekä myynnistä ja markkinoinnista syntyviä kuluja. Sijoitustoiminnasta aiheutuvat liikekulut katetaan sijoitustoiminnan tuotoista. Työeläkevakuutusyhtiöiden kokonaisliikekulut olivat vuonna 2020 noin 418 miljoonaa euroa, joista noin 47 miljoonaa euroa syntyi vakuutusten hankinnasta, 110 miljoonaa euroa vakuutusten hoidosta, 50 miljoonaa euroa hallinnosta, 92 miljoonaa euroa korvaustoiminnasta ja 90 miljoonaa euroa sijoitustoiminnasta.

Työeläketurvan hoitamisesta aiheutuu tietty määrä liikekuluja työnantajan koosta riippumatta. Työeläkevakuutusmaksu määrätään prosentteina työnantajan palkkasummasta. Jos hoitokustannusosa määrättäisiin myös vain yhtenä samana prosenttina palkkasummasta, ei pienimmiltä työnantajilta perittävä hoitokustannusosa riittäisi vakuutusten aiheuttamien liikekulujen kattamiseen. Tästä syystä laskuperusteessa käytetään pienimmille vakuutuksille (vuonna 2022 rajana noin 127 000 euron vuosittainen palkkasumma; raja nousee vuosittain) hoitokustannusosana suhteellisesti suurempaa osuutta. Jotta kokonaismaksu ei tämän johdosta nousisi pienimmillä

työnantajilla muita korkeammaksi, vaikutus poistetaan näillä työnantajilla niiden maksamasta kokonaismaksusta pienentämällä työeläkevakuutusmaksun tasaososan määrää. Näiden työnantajien osalta vaikutus työeläkevakuutusmaksun tasaososaan on kokonaisuudessaan noin 50 miljoonaa euroa. Lisäksi työeläkevakuutusmaksun työkyvyttömyyseläkeosasta käytetään korvaushakemusten ratkaisuihin aiheutuvien liikekulujen kattamiseen määrä, joka on noin 305 € ratkaisupäätöstä kohti vuonna 2022.

Hoitokustannusosan mitoitus pyritään nykyisin tekemään siten, että hoitokustannusosa kattaa myös sen työeläkevakuutusyhtiön liikekulut, jolla ne ovat tasoltaan suurimmat. Hoitokustannusosa on vuonna 2022 0,5 prosenttia palkkasummasta. Työeläkevakuutusyhtiöiden vakuutusmaksu ja kulurakenteet eroavat kuitenkin merkittävästi toisistaan. Tämän johdosta työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosa ja sillä katettavaksi tarkoitetut liikekulut eivät aina vastaa toisiaan. Hoitokustannusliikkeestä syntyy pääsääntöisesti työeläkevakuutusyhtiöille ylijäämää. Jos työeläkevakuutusyhtiölle syntyy hoitokustannusyliäämää, se voi jakaa sen asiakashyvityksinä asiakasyrityksille. Jos taas hoitokustannuksiin kerätty maksu ei riitä hoitokustannuksiin, alijäämä katetaan työeläkevakuutusyhtiön vakavaraisuuspääomasta.

Turvaavuu- ja kohtuusperiaatteen mukaan työeläkevakuutusyhtiön vakuutusmaksun ja vastuuvelan laskuperusteet on laadittava turvaavasti ja näin mahdollisesti syntyvästä ylijäämästä kohutuullinen osuus on palautettava työnantajille vakuutusmaksujen alennuksina. Näitä vakuutusmaksuun annettavia työnantajakohtaisia alennuksia kutsutaan asiakashyvityksiksi. Termiä asiakashyvitys on käytetty kuvaamaan sitä, että maksualennus annetaan jälkikäteen seuraavan vuoden työeläkevakuutusmaksusta. TyEL:n 169 §:n mukaan laskuperusteet vakuutusmaksujen alennuksille on laadittava siten, että ylijäämän kokonaismäärä ja muodostumistapa otetaan kohutuullisessa määrin huomioon. Asiakashyvityksiä voidaan antaa, jos työeläkevakuutusyhtiön vakavaraisuuspääoma ylittää vakavaraisuusrajan.

Myös asiakashyvitysten enimmäismäärä määräytyy työeläkevakuutusyhtiöiden yhdenmukaisina hakemien ja sosiaali- ja terveystieteiden vahvistamien laskuperusteiden mukaisesti. Hyvitykset määräytyvät laskuperusteiden mukaan työeläkevakuutusyhtiön vakavaraisuuspääoman ja hoitokustannusliikkeen ylijäämän perusteella. Hyvityksen enimmäismäärä lasketaan siten, että enimmäismäärä on 1,0 prosenttia vakavaraisuuspääomasta lisätynä hoitokustannusliikkeen ylijäämällä. Eläkelaitoksen hallitus päättää hyvityssiirron määrästä, joka voi olla korkeintaan laskuperusteiden mukainen enimmäismäärä. Yksittäisen työnantajan saama osuus hyvityssiirrosta määräytyy yhtiökohtaisesti haettavissa ja vahvistettavissa laskuperusteissa. Hoitokustannusyliäämä oli vuonna 2020 noin 128 miljoonaa euroa, joka oli 36 % peritystä työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosasta.

2.6 Nykytilan arviointi

2.6.1 Vakuutusmaksun hoitokustannusosa

Yhtiöiden liikekuluja kattava vakuutusmaksun hoitokustannusosa on luonteensa puolesta sellainen työeläkevakuutusmaksun osa, jonka hinnoittelun perustuminen kunkin työeläkevakuutusyhtiön omaan kulurakenteeseen ja yhtiökohtaiseen laskuperusteiden hakemismalliin sopii.

Nykyinen työeläkevakuutusmaksun yhteinen hoitokustannusosa ja siihen liittyvä laskuperuste eivät välttämättä luo työeläkevakuutusyhtiöille riittäviä kannustimia toimia kustannustehokkaasti. Kilpailuoikeudellisesta näkökulmasta yhteinen hoitokustannusosa ja siihen liittyvä laskuperuste on ollut vaikea toteuttaa niin, että työeläkevakuutusyhtiöiden vakuutuskantojen erot otettaisiin riittävästi huomioon.

Hoitokustannusosan kautta perityt mutta käyttämättä jääneet maksut palautetaan edellä mainituin tavoin asiakkaille. Koska palautus tapahtuu jälkikäteen, ei malli ole läpinäkyvä vakuutusta otettaessa. Työnantaja ei vakuutusyhtiötä valitessaan pysty yleensä arvioimaan lopullisen työeläkevakuutusmaksun suuruutta, koska osa maksusta palautuu vasta myöhemmin tavalla, joka ei ole ennakolta tarkoin tiedossa. Maksun keräämisen ja palauttamisen kriteerit eivät myöskään ole yhdenmukaisia, minkä vuoksi malli voi johtaa lopullisen maksurasituksen osittaiseen uudelleen jakautumiseen asiakkaiden kesken. Jo nykyisin yhdenmukaiset hoitokustannusosan laskuperusteet yhdessä yhtiökohtaisten asiakashyvitysten jakoperusteiden kanssa tuottavat lopputuloksena vakuutusmaksuun vaihtelua työeläkevakuutusyhtiöiden välille, mutta tekee kokonaisuudesta monimutkaisen.

Nykyisin työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosa on kaikille työeläkevakuutusyhtiöille yhtä suuri ja hoitokustannusosaan liittyvä laskuperuste on valmisteltu työeläkevakuutusyhtiöiden yhteistyössä työntekijän eläkelain 172 §:n mukaan. Nykyinen lainsäädäntö perusteluineen ei tarkemmin määrittele niitä yhteisten asioiden hoitamista tai toimeenpanoa vaikeuttavia erityisiä syitä, joiden perusteella sosiaali- ja terveysministeriö voisi vahvistaa laskuperusteisiin eroja työntekijän eläkelain 167 §:n mukaan.

2.6.2 Rahastoonsiirtovelvoite

Työeläkejärjestelmän rahoituksessa korostuvat tulevana vuosikymmeninä rahastoitujen varojen määrä ja niille saatavat sijoitustuotot. Työeläkevakuutusmaksu on ollut yksityisellä sektorilla jo useamman vuoden pienempi kuin maksettava työeläkemeno. Erotus katetaan suunnitellusti eläkerahastoilla ja niiden tuotoilla.

Eläkelaitokset sijoittavat eläkevaroja lainsäädännön mukaisesti turvaavasti ja tuottavasti. Sijoitusriskinottokykyyn vaikuttaa eläkelaitoksen vakavaraisuus. Tämä ohjaa lisäämään sijoitusriskiä kurssien noustessa ja vähentämään riskiä kurssien laskiessa. Riskin vähentäminen voisi tarkoittaa sijoitusomaisuuden realisointia epäedullisessa markkinatilanteessa ja se voi huonossa sijoitusmarkkinatilanteessa aiheuttaa sen, että sijoitusmarkkinatilanteen parantuessa alennettu riskitaso ei tuota parasta mahdollista tuottoa.

Finanssivalvonta seuraa finanssimarkkinoiden kehitystä ja arvioi sen vaikutusta eläkelaitosten vakavaraisuuteen. Jos finanssimarkkinoilla ilmenneiden poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi eläkelaitosten keskimääräinen vakavaraisuus on laskenut merkittävästi tai uhkaa nopeasti ja merkittävästi laskea, Finanssivalvonnan tulee viipymättä tehdä tästä ilmoitus sosiaali- ja terveysministeriölle lain eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta 28 §:n mukaisesti. Tämän ilmoituksen perusteella sosiaali- ja terveysministeriö arvioi mahdollisia lainsäädäntömuutoksia tai muita toimenpiteitä. Käytännössä tätä kautta on mahdollista tehdä laajojakin korjaavia toimenpiteitä. Toimenpiteillä on pyritty estämään sijoitusomaisuuden realisointia epäedullisessa markkinatilanteessa ja siten turvaamaan sijoitustuottopotentiaalia pitkällä aikavälillä.

Esimerkiksi koronapandemian aikaan keväällä 2020 Finanssivalvonta teki sosiaali- ja terveysministeriölle ilmoituksen edellä mainituista poikkeuksellisista olosuhteista, minkä perusteella valtioneuvosto antoi asetuksen, jonka mukaan Finanssivalvonnalle annettiin määräajaksi valtuudet pidentää työeläkevakuuttajien tervehdyttämissuunnitelman toteuttamiselle asetettua määräaika siten, että se päättyy viimeistään kolmen vuoden kuluttua asetuksen antamisesta. Asetuksen tavoitteena oli mahdollistaa eläkevarojen pitkän aikavälin hyvä tuottopotentiaali poikkeuksellisissa olosuhteissa. Tämän lisäksi työeläkevakuutusyhtiöt hakivat täydennyskertoi-
men arvoksi nollan erikseen tehdyllä päätöksellä ja sosiaali- ja terveysministeriö vahvisti laskuperustehakemuksen, jotta eläkelaitosten vakavaraisuustilannetta saatiin helpotettua.

Heikkoa vakavaraisuustilannetta varten olisi mahdollista kehittää myös tekniikka, joka parantaisi hieman eläkelaitosten vakavaraisuutta tuomalla joustoa rahastoosiirtovelvoitteeseen. Jousto voisi mahdollistaa nykyistä korkeamman keskimääräisen vakavaraisuusasteen yli ajan ja siten hyvien sijoitustuottojen tavoittelun pitkällä aikavälillä. Vakavaraisuusaste on eläkelaitoksen sijoitusomaisuuden määrä suhteessa vastuuelkaan. Vakavaraisuusaste on vaihdellut vuosittain, ja vakavaraisuusaste on ollut keskimäärin TyEL-MEL-laitoksilla vuosina 2007-2020 116 prosentin ja 131 prosentin välillä.

Rahastoosiirtovelvoite eli tuottovaatimus on nykyäänöillä pääsääntöisesti vähintään 3 % vastuuelasta. Joukkovelkakirjojen nykytuottotaso ja paino sijoitusallokaatioissa antavat olettaa tulevan tuoton olevan lähellä tätä tasoa. Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelmissa koko TyEL-järjestelmän sijoitussalkulle oletama nimellinen vuosituotto sijoitetulle pääomalle lähi-vuosikymmenille on 4,2-5,3 %.

Yksityisalojen työeläkevakuuttajien sijoitusvaroille saatu keskimääräinen nimellistuotto on vuosina 2012-2020 ollut 6,2 %. Vastuuelan tuottovaatimus on ollut keskimäärin vuosina 2012-2020 nimellisesti noin 5,4 %. Ajanjaksolla korkotasot ovat vähitellen laskeneet merkittävästi. Tuottovaihtelu on ollut suurta ja mukaan mahtuu myös negatiivisten tuottojen vuosia. Tulevaa kehitystä on vaikea ennustaa.

3 Tavoitteet

Työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosan laskuperusteiden täsmentäminen

Esityksen tavoitteena on täsmentää työntekijän eläkelakiin niitä periaatteita, joiden mukaan sosiaali- ja terveysministeriö voisi työeläkevakuutusyhtiön hakemuksesta vahvistaa eroja työeläkevakuutusyhtiöiden välille työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosaan liittyviin laskuperusteisiin. Hoitokustannusosaan liittyvät laskuperusteet olisivat siten jatkossa yhtiökohtaisia. Erot työeläkevakuutusyhtiöiden hoitokustannusosassa voisivat lisätä työeläkejärjestelmän hoidon tehokkuutta työeläkevakuutusyhtiöiden välistä kilpailua edistämällä. Lisäksi tavoitteena on se, että muutos tuo työeläkevakuutusmaksuun ja erityisesti hoitokustannusosaan ja asiakashyvityksiin selkeyttä ja läpinäkyvyyttä.

Vanhuuseläkevastuiden joustaminen poikkeuksellisessa sijoitusmarkkinatilanteessa

Eläkelaitosten riskinkantokyvyn parantamiseksi poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa ehdotetaan työntekijän eläkelain muuttamista niin, että vanhuuseläkevastuiden täydentämisen lisäksi mahdollistetaan vanhuuseläkevastuiden joustaminen alaspäin poikkeuksellisessa sijoitusmarkkinatilanteessa, jossa eläkelaitosten keskimääräinen vakavaraisuus on merkittävästi heikentynyt. Tavoitteena on mahdollistaa pitkäjänteistä sijoitustoimintaa ja hyvien sijoitustuottojen tavoittelua myös poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa. Tämä tukisi työeläkejärjestelmän pitkän aikavälin rahoituksen kestävyuden vahvistamista.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosan laskuperusteiden periaatteiden täsmittäminen

Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi työntekijän eläkelakiin niitä periaatteita, joiden mukaan sosiaali- ja terveysministeriö voisi työeläkevakuutusyhtiön hakemuksesta vahvistaa eroja työeläkevakuutusyhtiöiden välillä työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosaan liittyviin laskuperusteisiin. Erot työeläkevakuutusyhtiöiden hoitokustannusosassa voisivat tehostaa työeläkevakuutusyhtiöiden toimintaa ja toisivat selkeyttä ja läpinäkyvyyttä työeläkevakuutusmaksuun. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi myös yleiset säännökset laskuperusteiden laatimisessa ja vahvistamisessa noudatettavista periaatteista. Ehdotuksen mukaan vakuutusmaksun laskuperusteita olisi sovellettava yhdenmukaisesti kaikkiin työnantajiin. Sosiaali- ja terveysministeriö voisi jatkossakin vahvistaa vain erityisestä syystä laskuperusteisiin eroja, jotka vaikeuttavat tämän lain toimeenpanoa tai eläkelaitosten yhteisten asioiden hoitamista.

Yhtiökohtainen hoitokustannusosan laskuperuste mahdollistaisi jonkin verran nykyistä enemmän ja läpinäkyvämmän kilpailua työeläkevakuutusyhtiöiden välillä. Hinnoittelun läpinäkyvyyttä lisää myös se, että hoitokustannusylijäämän käytännössä poistuessa muutoksen johdosta, tämän ylijäämän palautus asiakashyvityksinä loppuu ja asiakasyrityksen vakuutusmaksu mitoitettaisiin jo ennakolta vastaamaan mahdollisimman hyvin todellisia hoitokuluja. Muutos ei koskisi sijoitustoiminnasta aiheutuvia liikekuluja, jotka katettaisiin kuten nykyisinkin sijoitustoiminnan tuotoista. Jatkossa asiakashyvitykset määräytyisivät vain vakavaraisuuspääoman perusteella.

Työeläkevakuutusyhtiölle ei kuitenkaan ole työeläkevakuutuksen lakisääteisyys ja yhteisvastuun vuoksi perusteltua antaa täysin vapaata harkintavaltaa yhtiökohtaisen hoitokustannusosan hinnoittelussa. Myös yhtiökohtaisen hoitokustannusosan laskuperusteet tulisi laatia TyEL 168 §:ssä säädetyn turvaavuusperiaatteen mukaisesti siten, että ne laaditaan ottaen huomioon ensisijaisesti työntekijöiden ja eläkkeensaajien edut. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että hoitokustannusosan on riitettävä työntekijöiden eläketurvan hoidosta ja eläkkeensaajien palveluista syntyviin kustannuksiin.

Liikekulujen ja maksun vastaavuutta koskevan periaatteen merkitys korostuu yhtiökohtaisessa hinnoittelussa, minkä vuoksi laissa säädettäisiin nimenomaisesti, että hoitokustannusosan tuottojen ja kulujen tulee vastata toisiaan. Työeläkevakuutusyhtiöiden tulisi siten kattaa hoitokustannusosalla kaikki liikekulunsa eikä liikekuluja pääsääntöisesti saisi kattaa työeläkevakuutusmaksun muiden osien tuotoilla. Muiden osien tuottoja voitaisiin käyttää vain erityisestä syystä. Tällaisia erityisiä syitä ovat nykyisin esimerkiksi pienten vakuutusten hallinnosta, hoidosta ja korvaustoiminnasta aiheutuvien kulujen kattaminen työeläkevakuutusmaksun tasausosalla, työkyvyttömyyseläkehakemuksien ratkaisusta aiheutuvien kulujen ja työkyvyttömyysriskin hallinnan kulujen kattaminen työeläkevakuutusmaksun työkyvyttömyysoosalla ja lakisääteiset maksut, joille on oma maksun osansa.

Lisäksi hoitokustannusosan laskuperusteet tulisi laatia siten, että työnantajalta perittävä maksu on kohtuullisessa suhteessa työnantajan vakuutuksista aiheutuviin liikekuluihin. Pääsääntönä on se, että kunkin työnantajan hoitokustannusmaksu vastaa aiheutuneita liikekuluja. Työeläkevakuutusyhtiön on kuitenkin mahdollista tarkastella esimerkiksi samankokoisia työnantajia ryhmänä ja tasoittaa hoitokustannusmaksua tämän ryhmän sisällä.

Ehdotettu muutos koskisi vain työeläkevakuutusyhtiöiden vakuutusmaksun määritteleviä laskuperusteita. Eläkekassan vakuutusmaksu määriteltäisiin edelleen hakemuksesta sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamissa laskuperusteissa. Eläkesäätiöiden vakuutusmaksu määräytyisi

edelleen laissa säädetyllä tavalla sen suuriseksi, että maksu kattaa yhdessä eläkesäätiön tuottojen kanssa eläkemenon.

Vanhuuseläkevastuiden joustaminen poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa

Eläkelaitosten riskinkantokyvyn parantamiseksi poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa ehdotetaan työntekijän eläkelain muuttamista niin, että mahdollistetaan vanhuuseläkevastuiden joustaminen poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa, jossa eläkelaitosten vakavaraisuus on merkittävästi alentunut. Tavoitteena on mahdollistaa pitkäjänteistä sijoitustoimintaa ja hyvien sijoitustuottojen tavoittelua myös poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa. Tämä tukisi työeläkejärjestelmän pitkän aikavälin rahoituksen kestävyys- ja vahvistamista.

Rahastosiirtovelvoite olisi tarkoituksenmukaista muuttaa sijoitusympäristöön paremmin sopivaksi. Joustavoittamalla rahastosiirtovelvoitetta täydennyskertoimen osalta voitaisiin parantaa sekä riskinkantokykyä että riskinottoa. Täydennyskertoimen määräytymistapaa ehdotettaisiin muutettavaksi niin, että se voisi poikkeuksellisen heikkojen tuottojen oloissa saada myös negatiivisia arvoja ja siten tuoda joustavuutta rahastointiin. Tämä tarkoittaa periaatteellista muutosta vanhuuseläkkeiden rahastoinnissa, joten täydennyskertoimen laskennan periaatteista säädettäisiin nykyistä tarkemmin.

Olennaista muutoksessa olisi, että heikkojen tuottojen oloissa vakavaraisuus ei heikkenisi yhtä paljon kuin nykyisen tekniikan mukaan toimittaessa. Tämä parantaisi riskinkantokykyä ja mahdollistaisi sijoitusten riskitason säilyttämisen. Tämä mahdollistaisi hyvien sijoitustuottojen tavoittelun pitkäjänteisellä sijoitustoiminnalla myös poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa.

Poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa eläkelaitosten vakavaraisuudet heikkenevät voimakkaasti. Tällaisessa tilanteessa täydennyskerroin voisi saada nykytilasta poikkeavasti myös negatiivisia arvoja. Täydennyskertoimen negatiivinen arvo ei kasvattaisi vanhuuseläkkeen rahastoitua osaa vaan pienentäisi sitä. Pääsääntönä on kuitenkin edelleen se, että täydennyskertoimen kautta lisätään rahastointia ja vain merkittävästi alentuneessa vakavaraisuustilanteessa tästä voidaan poiketa. Jatkossa laskuperusteisiin sisällytettäisiin täydennyskertoimen arvon määrittelevä kaava.

Ehdotetussa muutoksessa täydennyskertoimen tarkastamisen tiheyttä muutettaisiin siten, että täydennyskertoimen muuttaminen olisi mahdollista myös tiheämmin kuin kerran neljännesvuodessa. Tämä mahdollisuus voisi tuoda joustavuutta poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa, jossa eläkelaitosten vakavaraisuustilanne muuttuu nopeasti.

Muutoksella ei ole tarkoitus muuttaa eläkelaitosten vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta annetun lain 28 §:n mukaan tehtyä soveltamiskäytäntöä poikkeuksellisista oloista, vaan tuoda tämän rinnalle rahastosiirtovelvoitteen joustamisen kautta automaattinen mekanismi poikkeuksellisen heikkoon sijoitusmarkkinatilanteeseen.

Muut muutokset

Esityksessä ehdotetaan myös tehtäväksi muutamia teknisluonteisia tarkistuksia työntekijän eläkelakiin. Tarkistukset vastaisivat terminologiaa eläkesäätiöistä ja eläkekassoista annetussa laissa (946/2021), jossa ilmaisu eläkesäätiön eläkevastuu korvattiin ilmaisulla eläkesäätiön vastuvelka. Terminologian tarkistus tehtäisiin työntekijän eläkelain 166 §:ään ja 201 §:ään.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosan laskuperusteiden täsmentäminen

Erot työeläkevakuutusyhtiöiden työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosassa tarkoittaisivat sitä, että vakuutusmaksujen suuruus voisi jatkossa vaihdella nykyistä enemmän eri työeläkevakuutusyhtiöiden välillä. Erot olisivat kuitenkin vähäisiä, koska liikekulujen osuus koko työeläkevakuutusmaksusta on pieni. Jo nykyisin yhdenmukaiset hoitokustannusosan laskuperusteet yhdessä yhtiökohtaisten asiakashyvitysten jakoperusteiden kanssa tuottavat lopputuloksena vakuutusmaksuun vaihtelua työeläkevakuutusyhtiöiden välille. Muutos tekisi työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosasta paremmin liikekuluja vastaavan, jolloin hoitokustannusosa pienenis. Muutoksen tullessa voimaan työeläkevakuutusmaksun keskimääräinen hoitokustannusosa voisi arvioiden mukaan pienentyä noin 0,1 prosenttiyksikköä nykyisestä, mutta työeläkevakuutusyhtiöiden välillä olisi vaihtelua. Samalla hoitokustannusylijäämän käytännössä poistuu työeläkevakuutusyhtiöiden asiakashyvitykset pienenisivät, keskimäärin vähintään hoitokustannusosan pienentymisen verran. Muutos ei heti vaikuttaisi keskimääräisen työeläkevakuutusmaksun suuruuteen tai liikekulujen pienemiseen toiminnan tehostamisen seurauksena. Muutos tekisi työeläkemaksusta läpinäkyvämmän ja selkeämmän, sillä mahdollinen toiminnan tehokkuuden paraneminen pidemmällä aikavälillä näkyisi yhtiökohtaisesti työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosassa. Läpinäkyvyyttä ja selkeyttä tukee myös se, että asiakashyvitykset muodostuisivat jatkossa vain työeläkevakuutusyhtiön vakavaraisuuteen perustuen.

Ne työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosalla katettavat työeläkevakuutusyhtiöiden liikekulut, jotka voisivat jatkossa tulla katetuksi kunkin työeläkevakuutusyhtiön omalla laskuperusteella, ovat arviolta noin 200 miljoonaa euroa, joka olisi noin 1,4 prosenttia työeläkevakuutusyhtiöiden samana vuonna saamasta vakuutusmaksutulosta. Työeläkeyhtiöiden yhteenlasketut työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosalla katettavat liikekulut ovat vuodesta 2013 lähtien pienentyneet sekä euromääräisesti että vakuutettuun palkkasummaan suhteutettuna. Nämä liikekulut ovat pienentyneet yli 50 miljoonalla eurolla eli noin 0,1 prosenttiyksiköllä palkkasummaan suhteutettuna. Muutoksen vaikutusta työeläkevakuutusyhtiöiden liikekuluihin ja sitä kautta vakuutusmaksuun on ennakolta vaikea tarkasti arvioida. Tähän vaikuttavat muun muassa se, miten tehokkaasti työeläkevakuutusyhtiöt toimivat tällä hetkellä ja miten ne onnistuvat tehostamaan toimintaansa. Pitkällä aikavälillä on kuitenkin todennäköistä, että hoitokustannusosan yhtiökohtainen hinnoittelu lisää työeläkevakuutusyhtiöiden tehokkuutta ja laskisi hie-man liikekulujen suhteellista osuutta koko työeläkemenosta. Jos viime vuosien kaltainen trendi liikekulujen kehityksessä jatkuu tai jopa korostuu hoitokustannusosan yhtiökohtaisessa hinnoittelussa, vaikutukset voisivat vuositasolla olla suuruusluokaltaan muutamista miljoonista euroista noin kymmeneen miljoonaan euroon.

Vanhuuseläkevastuiden joustaminen poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa

Poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa, jossa eläkelaitosten keskimääräinen vakavaraisuus on merkittävästi heikentynyt, täydennyskerroin voisi saada negatiivisia arvoja ja se toisi rahastointiin joustavuutta niin, että eläkelaitosten vakavaraisuus ei heikkenisi yhtä paljon kuin nykyisen tekniikan mukaan toimittaessa. Ehdotus parantaisi riskinkantokykyä ja toisaalta mahdollistaisi pitkäjänteistä sijoitustoimintaa ja hyvien sijoitustuottojen tavoittelua myös poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa. Vakavaraisuuden merkittävä heikkeneminen tarkoittaisi ehdotuksen mukaan vakavaraisuusasteen alenemista alle 120 prosentin. Vuoden 2007 jälkeen tällainen tilanne on ollut vain yhtenä vuonna finanssikriisin aikaan.

Vanhuuseläkerahastoja toisaalta kartutetaan vakuutusmaksuilla ja eläkevarojen tuotoilla, toisaalta puretaan eläkemenon katteeksi. Tuotoista siirrettävä osuus määräytyy rahastokoron, täydennyskertoimen ja osaketuottokertoimen määrittelevän mekanismin mukaan. Muutos tarkoittaisi sitä, että poikkeuksellisen heikossa vakavaraisuustilanteessa tehtäisiin nykyistä pienempiä vanhuuseläkerahastojen täydennyksiä tai voitaisiin ääritilanteissa jopa pienentää vanhuuseläkerahastoja. Koska vanhuuseläkerahastoja korotetaan vuosittain myös rahastokorolla ja osaketuotosidonnaisen lisävakuutusvastuun kertymällä, täydennyskerroin yhdessä muiden tekijöiden kanssa tuottaisi pääsääntöisesti kuitenkin positiivisen lisäyksen vanhuuseläkerahastoihin.

Vaikka kyse on periaatteellisesta muutoksesta nykyiseen vanhuuseläkkeiden rahastointiin, jatkossakin ensisijaisesti täydennyskertoimella tuetaan vanhuuseläkkeiden rahoitusta ja vain poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa tästä voidaan poiketa ja tukea vanhuuseläkerahastojen täydentämisen joustavoittamisella eläkelaitosten pitkäjänteistä sijoitustoimintaa. Vanhuuseläkerahastojen mahdollinen pieneneminen olisi väliaikaista, koska poikkeuksellisessa tilanteessa vahvistettaisiin eläkelaitosten vakavaraisuutta ja pidemmällä aikavälillä se todennäköisesti johtaisi suurempiin sijoitustuottoihin ja siten suurempiin vanhuuseläkerahastoihin.

Muutoksella ei ole tarkoitus muuttaa eläkelaitosten vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta annetun lain 28 §:n mukaan tehtyä soveltamiskäytäntöä poikkeuksellisista oloista, vaan tuoda tämän rinnalle rahastoonsiirtovelvoitteen joustamisen kautta automaattinen mekanismi poikkeuksellisen heikkoon sijoitusmarkkinatilanteeseen, jotta eläkelaitokset selviäisivät poikkeuksellisen heikon markkinatilanteen yli sijoitusriskitasonsa mahdollisimman hyvin ylläpitäen.

Ehdotetun muutoksen vaikutuksia on arvioitu sekä Finanssivalvonnan että Eläketurvakeskuksen tekemillä arviolaskelmilla. Finanssivalvonnan laskelmissa arvioidaan muutoksen vaikutuksia vakavaraisuusrajan laskentaan. Eläketurvakeskuksen laskelmat perustuvat stokastiseen pitkän aikavälin laskentamalliin, jonka perusteella voidaan arvioida muutoksen laajempia vaikutuksia työeläkejärjestelmän rahoitukseen. Molemmissa arvioinneissa käytetyillä oletuksilla on suuri merkitys. Ehdotettu muutos mahdollistaisi myös useita erilaisia toteuttamisvaihtoehtoja eläkelaitosten laskuperusteisiin. Tämän takia ehdotetun muutoksen tarkka arviointi etukäteen on vaikeaa. Tässä esitetyt vaikutusarviot perustuvat tiettyihin oletuksiin ja esimerkinomaiseen toteuttamisvaihtoehtoon. Jos oletukset tai toteuttamisvaihtoehto olisi jokin toinen, myös arvioidut vaikutukset muuttuisivat.

Yhteistä arviolaskelmille on se, että ehdotettu muutos parantaisi eläkelaitosten riskinkantokykyä ja pienentäisi todennäköisyyttä ajautua heikkoon vakavaraisuustilanteeseen. Tämän seurauksena eläkelaitokset voisivat kasvattaa tai pitää yllä korkeampaa riskitasoa sijoituksissaan, mikä odotusarvoisesti tarkoittaisi parempia sijoitustuottoja pitkällä aikavälillä. Paremmat tuotot mahdollistaisivat laskelmissa työeläkevakuutusmaksun korotuspaineen helpottamista.

Finanssivalvonnan tekemien arvioiden mukaan ehdotettu muutos parantaisi pidemmällä aikavälillä riskinkantokykyä ja mahdollistaisi suuremman sijoitusriskin ottamisen. Jos esimerkiksi täydennyskerroin määritettäisiin eläkelaitosten laskuperusteissa niin, että täydennyskerroin olisi positiivinen, kun vakavaraisuus olisi yli 121,8 %, täydennyskerroin olisi nolla, kun vakavaraisuus olisi 119,8 - 121,8 % ja täydennyskerroin olisi negatiivinen, kun vakavaraisuus olisi alle 119,8 % eli nykyistä hieman poikkeavasti, niin hetken 30.6.2021 vakavaraisuusasteen tasolla vakavaraisuusraja eli pääomavaatimus olisi hieman nykyistä matalampi. Kun eläkelaitosten keskimääräinen vakavaraisuusaste on alle 141 prosenttia, esimerkin mukainen malli tuottaisi matalamman vakavaraisuusrajan nykyiseen verrattuna.

Esimerkin mukaisella mallilla ja kun vakavaraisuuden lähtötasoksi oletetaan hetken 30.6.2021 mukainen vakavaraisuusaste eläkelaitosten keskimääräinen vakavaraisuusaste laskee alle yhden eli vakavaraisuuspääoma laskee alle vakavaraisuusrajan 54 prosentin suuruisella osakemarkkinoihin kohdistuvalla shokilla, kun nykyisellä mallilla sama tapahtuu jo 45 prosentin osakemarkkinoihin kohdistuvalla shokilla. Näin ollen ehdotettu muutos mahdollistaisi eläkelaitosten paremman riskinkantokyvyn.

Esimerkin mukaisella mallilla eläkelaitokset voisivat kasvattaa nykyistä osakeriskitasoaan noin 4 prosenttiyksikköä säilyttäen vakavaraisuuspääoman vakavaraisuusrajan yläpuolella markkinashokissa. Näin ollen ehdotettu muutos parantaisi myös eläkelaitosten riskinottoa ja mahdollistaisi siten hyvien sijoitustuottojen tavoittelua nykyistä paremmin.

Eläketurvakeskus on arvioinut ehdotettujen muutosten vaikutusta pitkän aikavälin stokastisella laskentamallilla ja vastaavalla esimerkkimallilla kuin yllä on kuvattu. Eläketurvakeskuksen stokastisten laskelmien oletukset perustuvat muutaman vuoden välein julkaistavaan pitkän aikavälin laskentamallin oletuksiin sekä vuosina 2018 ja 2020 julkaistuihin stokastisten laskelmien raportteihin. Siinä eläkevarojen reaalituotto on laskelman alkuvuosina 2,5 % ja loppuvuosina 3,5 %. Laskelmien skenaarioissa tuotot menevät herkästi myös negatiiviselle puolelle. Lisäksi laskelmissa on oletuksena, että eläkelaitokset pyrkivät vakioimaan vakavaraisuusasteensa arvoon 1,7.

Eläketurvakeskuksen laskelmien mukaan esitetty muutos todennäköisesti kasvattaisi eläkelaitosten sijoitustuottoja. Sijoitustuotot voisivat pitkällä aikavälillä kasvaa jopa yli puoli prosenttiyksikköä. Tämä kasvattaisi eläkevarojen määrää, vahvistaisi eläkelaitosten vakavaraisuutta ja vähentäisi työeläkevakuutusmaksun pitkän aikavälin korotuspainetta. Nykysäädösten mukaisessa laskelmassa korotuspaine on nähtävissä 2050-luvulta lähtien.

Pysyvästi heikoissa tuottoskenaarioissa muutos nostaisi työeläkevakuutusmaksutasoa ja laskisi eläkevarojen määrää. Tällaisen skenaarion todennäköisyys on pieni.

Eläketurvakeskuksen laskelmissa, edellä kuvatuilla oletuksilla, vakavaraisuuspääomasta jaettavien asiakashyvitysten määrä jopa kaksinkertaistuisi pitkällä aikavälillä, mikäli hyvitysten määrätymiseen ei tehtäisi muutoksia. Lyhyellä aikavälillä muutos olisi pientä.

Eläkelaitosten vakavaraisuudet kasvaisivat muutoksen mukaisessa laskelmassa. Myös järjestelmätasolla vakavaraisuustilanne paranisi.

Täydennyskertoimen arvo lasketaan eläkelaitosten keskimääräisen vakavaraisuuden perusteella, joten sen vaikutus ei ota huomioon eläkelaitosten vakavaraisuuseroja. Yksittäinen eläkelaitos voi tämän takia ajautua vaikeuksiin, vaikka keskimäärin vakavaraisuudet ovat kunnossa. Saattaa syntyä seuraava kierre: Yksittäisen eläkelaitoksen sijoitustuotot jäävät keskimääräistä matalammiksi, eläkelaitoksen vakavaraisuus alenee ja se vähentää sijoitusriskiä, eläkelaitoksen sijoitustuotot jäävät edelleen jälkeen keskimääräisistä tuotoista ja sen vakavaraisuus heikkenee entisestään ja eläkelaitos ajautuu yksin vakavaraisuusvaikeuksiin.

Täydennyskertoimen negatiivisuus lisäisi eläkelaitosten vakavaraisuuseroja ja siten yllä kuvattua eläkelaitoksen poikkeamariskiä. Tosin tällöinkin eläkelaitoksen riski ylipäätään ajautua vakavaraisuusvaikeuksiin alenisi. Esimerkin mukaisella mallilla eläkelaitoksen poikkeamariski ei näyttäisi laskelmien mukaan kasvavan.

Rahastoosiirtovelvoite menisi negatiiviseksi nykysäännöksen mukaisella laskelmalla 12 prosentissa skenaarioista. Muutoksen mukaisessa laskelmassa negatiivisten rahastoosiirtovelvoitteiden osuus on 14 prosenttia.

Eläketurvakeskus teki laskelmia myös vaihtoehtoisilla oletuksilla. Niissä muutoksen vaikutukset ovat saman suuntaisia, mutta joko lievempiä tai voimakkaampia.

Täydennyskertoimen arvo voisi esityksen mukaan määräytyä jatkossa tiheämmin. Näin täydennyskertoimen ohjaava vaikutus ottaisi paremmin huomioon sijoitusmarkkinoiden voimakkaat käänteet ja tukisi eläkelaitosten pitkäjänteistä sijoittamista. Tihentymisen laskennallisia vaikutuksia ei pystytty arvioimaan Eläketurvakeskuksen nykyisellä laskentamallilla.

4.2.2 Vaikutukset eläkelaitoksiin

Ehdotuksen mukainen työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosan muuttuminen yhtiökohtaiseksi voisi lisätä jonkun verran kilpailua työeläkeyhtiöiden välillä. Kilpailun lisääntyminen voisi vaikuttaa työeläkevakuutusyhtiöiden asemaan markkinoilla ja se voisi siten heikentää tai parantaa yksittäisen työeläkevakuutusyhtiön kilpailuasemaa. Koska myös jatkossa pienten vakuutusten hoitoon tarvittavia kustannuksia voitaisiin tasata vakuutusmaksun tasausosan kautta ja työkyvyttömyyseläke- ja kuntoutusratkaisukuluja voitaisiin kattaa työeläkevakuutusmaksun työkyvyttömyysofalla, tasoittaisivat nämä mahdolliset elementit jonkun verran myös jatkossa työeläkevakuutusyhtiöiden vakuutuskannan rakenteissa olevia eroja työeläkevakuutusyhtiöiden välillä.

Työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosan muuttuminen yhtiökohtaiseksi muuttaisi työeläkevakuutusmaksun määräytymistä. Keskimääräisen työeläkevakuutusmaksun määrä ei muutoksen seurauksena välttämättä heti muuttuisi, mutta työeläkevakuutusyhtiöiden olisi tarpeen tiedottaa muutoksesta, jotta työnantajat tietäisivät jatkossa, miten työeläkevakuutusmaksun määrä muodostuisi. Tämä aiheuttaisi työeläkevakuutusyhtiöille hieman lisätyötä.

Vanhuuseläkevastuiden joustaminen täydennyskertoimen muutoksen seurauksena vaikuttaisi eläkelaitosten vakavaraisuuteen ja sijoitustoimintaan erityisesti poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa. Ehdotettu muutos vahvistaisi vakavaraisuutta ja mahdollistaisi korkeamman sijoitusriskin ottamisen ja siten parempien sijoitustuottojen tavoittelun. Täydennyskertoimen laskennan mahdollinen tihentäminen tihentäisi myös eläkelaitosten Eläketurvakeskuk-selle ilmoittamien tietojen toimittamistiheyttä ja toisi siten hieman lisätyötä.

Täydennyskertoimen muutos ei aiheuttaisi merkittäviä tietojärjestelmämuutoksia. Työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosan muuttuminen yhtiökohtaiseksi edellyttäisi muutoksia ainakin työeläkevakuutusyhtiöiden omiin työeläkevakuutusmaksun laskentaan liittyviin tietojärjestelmiin ja pienemmässä määrin myös työeläkealan yhteisiin järjestelmiin kuten Arekiin. Tietojärjestelmämuutoksista aiheutuisi työeläkevakuutusyhtiöille jonkin verran lisätöitä ja tietojärjestelmäkustannuksia.

4.2.3 Vaikutukset työnantajiin ja työntekijöihin

Ehdotuksen mukainen työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosan muuttuminen yhtiökohtaiseksi ei muuttaisi muutoshetkellä keskimääräisen työeläkevakuutusmaksun määrää, mutta yksittäisen työnantajan työeläkevakuutusmaksun määrä saattaisi muuttua. Tähän vaikuttaisi

kuitenkin työeläkevakuutusyhtiöiden hoitokustannusosan laskuperusteiden sisältö, joka tarkentuisi vasta ehdotettujen muutosten voimaantullessa. Tämän takia työnantajatasoisia muutoksia on vaikea arvioida.

Ehdotuksen mukaan myös jatkossa pienten työnantajien vakuutusten hallinnosta, hoidosta ja korvaustoiminnasta aiheutuvista perustehtävistä syntyviä välittömiä kuluja voitaisiin kattaa työeläkevakuutusmaksun kohtuullistamiseksi vastaavaan tapaan kuten nykyisinkin eläkelaitosten yhteisesti kustantaen. Näin näiden työnantajien vakuutusten hoitoa varten tarvittava maksu ei nousisi keskimääräistä työeläkevakuutusmaksua korkeammaksi.

Ehdotuksella ei olisi välittömiä vaikutuksia työntekijöiden asemaan. Ehdotuksella vahvistettaisiin kuitenkin työeläkejärjestelmän pitkän aikavälin rahoituksellista kestävyyttä, joka hyödyttäisi sekä työnantajia että työntekijöitä.

4.2.4 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksen arvioidaan aiheuttavan jonkin verran lisää työtä useampien laskuperustehakemusten käsittelyn vuoksi sosiaali- ja terveysministeriössä, millä ei kuitenkaan olisi välittömiä kustannusvaikutuksia.

Esityksen arvioidaan aiheuttavan jonkin verran lisää työtä hoitokustannusosan tilikausittaisten tuottojen ja liikekulujen vastaavuuden valvonnassa Finanssivalvonnassa. Tällä ei kuitenkaan arvioida olevan välittömiä kustannusvaikutuksia.

Esityksen mukaan täydennyskerroin voitaisiin laskea nykyistä kerran neljännesvuodessa rytmiiä tiheämmin. Eläketurvakeskus laskisi myös jatkossa täydennyskerroimen arvon. Muutoksen arvioidaan siten aiheuttavan Eläketurvakeskukselle lisää työtä, koska täydennyskerroimen arvo voitaisiin laskea useammin kuin nykyään.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Eläketurvakeskuksen julkaisema Työeläkkeiden rahoitusselvitys tarkasteli erilaisia vaihtoehtoja nykyisen matalan korkotason ja matalan syntyvyyden aiheuttamien rahoitushaasteiden ratkaisemiseen. Selvityksen vaihtoehtoista neljä sopeuttaisi rahoitusta alentuneiden korkojen olosuhteisiin.

Yhtenä vaihtoehtona esitettiin nykyisen 3 prosentin rahastokoron alentaminen. 1990-luvun loppupuolella korkotason alenemisen takia rahastokorko alennettiin 5 prosentista nykyiselle tasolle. Rahastokoron alentaminen lievittäisi tai poistaisi ristiriidan vallitsevan korkotason ja vastuuden laskennassa käytettyjen oletusten välillä. Alemman rahastokoron myötä eläkelaitosten kyky vastata sitoumuksistaan vahvistuisi. Rahastokorko asettaa alarajan vastuuvelan tuottovälikkeelle, ja tämän alarajan alentaminen vähentäisi vakavaraisuusongelmia.

Rahastokoron alentaminen kasvattaisi eläkelaitosten vanhuuseläkevastuita merkittävästi. Käytännössä koron alentamisesta aiheutuvat vanhuuseläkevastuiden täydennykset olisivat niin suuria, että niitä ei voitaisi toteuttaa. Tämän vuoksi vanhuuseläkkeen rahastoituja osia voitaisiin

skaalata alaspäin siten, että vastuuvelan määrä säilyisi ikä- ja sukupuolikohtaisesti muuttumattomana koron alentamisesta huolimatta. Vastaavaa menettelyä sovellettiin, kun rahastokorko alennettiin 5 prosentista 3 prosenttiin vuoden 1996 lopussa.

Jos rahastokorkoa alennettaisiin siten, että keskimääräinen työeläkevakuutusmaksun vanhuuseläkeosa säilyisi muuttumattomana, työntekijän eläkelaisissa määriteltyä rahastoitavan vanhuuseläkkeen karttumisprosenttia tulisi alentaa. Mikäli rahastokorko alennettaisiin 2 prosenttiin ja keskimääräinen vanhuuseläkeosa pidettäisiin nykyisellä tasolla, tulisi rahastoidun vanhuuseläkkeen karttumisprosentti alentaa 0,4:stä noin 0,3:een.

Tämän muutoksen seurauksena TyEL-maksu nousisi lähitulevaisuudessa. Edellä kuvatun mukaisesti rahastokoron alentaminen merkitsisi rahastoitujen vanhuuseläkkeiden alentamista. Tämän vuoksi vanhuuseläkkeiden rahastoituja osia purkautuisi 2020-luvun alkupuolella vähemmän, kuin sieltä purkautuisi ilman rahastokoron alentamista. Vähäisempi rahastoitujen eläkkeiden purkautuminen tulisi rahoittaa nostamalla työeläkemaksun tasaosaa.

Keskimäärin eläkelaitosten vakavaraisuus vahvistuisi rahastokoron alentamisen vuoksi. Tällä olisi kaksi seurausta. Ensinnäkin riski vakavaraisuuspääoman riittämättömyyteen alenisi. Lisäksi eläkelaitosten sijoitusallokaatiot muuttuisivat riskillisempään suuntaan ja keskimääräinen varojen sijoitustuotto paranisi.

Rahastokoron alentaminen rahastoituja osia muuttamalla olisi järjestelmäteknisesti ja myös vakuusteknisesti varsin mittava toimenpide, joka myös vaatisi lainmuutoksen. Nyt ehdotettu muutos täydennyskertoimen osalta olisi yksinkertainen toteuttaa ja sen käyttöönotto lainmuutosten voimaantulon jälkeen olisi nopeaa.

6 Lausuntopalautte

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Työntekijän eläkelaki

153 §. Työntekijän työeläkevakuutusmaksun määrä.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että viittaus 169 §:ään saatettaisiin vastaamaan tässä esityksessä ehdotettua muutosta.

166 § Vakuutusmaksujen ja vastuuvelan laskuperusteet.

Pykälän otsikkoon ja pykälän 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi lakitekkinen muutos siten, että eläkevastuun sijasta käytettäisiin ilmaisua vastuovelka. Muutos vastaisi eläkesäätiöistä ja eläkekassoista annetussa laissa (946/2021) käytettävää terminologiaa, jossa ilmaisu eläkesäätiön eläkevastuu on korvattu ilmaisulla eläkesäätiön vastuovelka.

167 §. Ehtojen ja laskuperusteiden yhdenmukaisuus.

Pykälän sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi. Uudella muotoilulla parannettaisiin sen kielellistä selkeyttä muuttamatta sen soveltamiskäytäntöä. Pykälän sanamuodon muotoilulla ei olisi

tarkoitus muuttaa työeläkevakuutusyhtiön mahdollisuuksia saada nykyisen soveltamiskäytännön mukaisesti mahdollisille muille ehtojen ja laskuperusteiden eroille sosiaali- ja terveystieteiden vahvistus.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vahvistaisi jatkossakin eläkevakuutuksen ehtoihin tai laskuperusteisiin eroja, jos ne eivät vaikeuta tämän lain toimeenpanoa tai eläkelaitosten yhteisten asioiden hoitamista. Erityisesti syystä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö voisi hyväksyä myös sellaisia eläkevakuutuksen ehtojen ja vakuutusmaksujen laskuperusteiden eroja, jotka vaikeuttavat lain toimeenpanoa ja eläkelaitosten yhteisten asioiden hoitamista. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö voisi jatkossakin vahvistaa nykyisen soveltamiskäytännön mukaisesti yhtiökohtaisia eroja laskuperusteisiin esimerkiksi eläkelaitosten fuusion, selvitystilan, konkurssin tai muun yritysjärjestelyn yhteydessä. Lisäksi tämän lain 169 §:ssä säädetyn vakuutusliikkeen ylijäämän palautuksen yhtiökohtaisen kohdistamisen ei ole katsottu vaikeuttavan tämän lain toimeenpanoa tai eläkelaitosten yhteisten asioiden hoitamista, joten sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on voinut vahvistaa eroja näihin työeläkevakuutusyhtiöiden laskuperusteisiin.

Työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosa olisi jatkossa yhtiökohtainen ja tämän määrittelyistä laskuperusteista säädettäisiin erikseen tämän lain 169 §:ssä.

169 §. Työeläkevakuutusyhtiölle maksettavien vakuutusmaksujen laskuperusteet.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi periaatteet, joiden mukaan vakuutusmaksun hoitokustannusosan laskuperusteet on laadittava. Työeläkevakuutusyhtiöiden liikekuluja kattava vakuutusmaksun hoitokustannusosa on luonteensa puolesta sellainen työeläkevakuutusmaksun osa, jonka hinnoittelun perustuminen kunkin työeläkevakuutusyhtiön omaan kulurakenteeseen ja yhtiökohtaiseen laskuperusteiden hakemismalliin sopii.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että momentissa säilyisi voimassa olevan momentin ensimmäisessä virkkeessä säädetty vaatimus siitä, että vakuutusmaksujen laskuperusteista on käytävä ilmi, miten vakuutusmaksu lasketaan ja miten se jakautuu eri kululajeja varten perittäviin osiin. Muilta osin momentin sisältö siirrettäisiin 2 momenttiin.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi työnantajien yhdenmukaista kohtelua koskeva säännös. Lakisääteisessä sosiaalivakuutuksessa työnantajia on kohdeltava samalla tavoin. Hallintolain (434/2003) 6 §:ssä säädetään hallinnon oikeusperiaatteista, joiden mukaan kaikissa hallinnossa asioivia on kohdeltava tasapuolisesti. Pykälän uudessa 2 momentissa tarkennettaisiin tätä periaatetta. Työeläkevakuutusyhtiön olisi laadittava laskuperusteet siten, että työnantajia kohdellaan yhdenmukaisesti. Työeläkevakuutusyhtiön on kohdeltava samalla tavalla työnantajia, jotka ovat vakuutettuun riskiin ja liikekuluihin nähden samassa tilanteessa. Lisäksi 2 momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi muuttumattomana voimassa olevan 1 momentin säännös koskien mahdollisuutta laatia laskuperusteet siten, että työnantajan toteutunut työkyvyttömyyseläke- ja kuntoutusraha korvausmeno otetaan huomioon vakuutusmaksua määrättäessä.

Pykälän 3 momentiksi siirretään sisällöltään muuttumattomana voimassa olevan pykälän 2 momentti.

Pykälän 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että momentissa säädettäisiin tarkemmin työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosan ja sen laskuperusteiden määrittämisen periaatteista. Hoitokustannusosalla katettaisiin työeläkevakuutusyhtiön tämän lain mukaisen toiminnan liikekulut lukuun ottamatta sijoitustoiminnasta syntyviä liikekuluja sekä muilla työeläkeva-

kuutusmaksun osilla katettavia kustannuksia. Näillä liikekuluilla tarkoitettaisiin siten vakuutus- toiminnan hankinta- ja hoitokuluja, hallintokuluja ilman lakisääteisiä maksuja ja korvaustoiminnon hoitokuluja ilman työkyvyn ylläpitotoiminnan liikekuluja.

Hoitokustannusosan tuoton tulee vastata työeläkevakuutusyhtiön tämän lain mukaisen toiminnan liikekuluja ja työnantajan maksun on oltava kohtuullisessa suhteessa vakuutuksista aiheutuviin hoitokuluihin. Hoitokustannusosan tuoton ja työeläkevakuutusyhtiön liikekulujen vastavuus tarkoittaisi yhtäältä sitä, että hoitokustannusosa tulisi määrittää turvaavasti eli se turvaisi ensisijaisesti työntekijöiden ja eläkkeensaajien edut tämän lain 168 § 1 momentin mukaisesti. Toisaalta hoitokustannusosan ei tulisi olla ylimitoitettu, jotta maksu olisi kohtuullinen työnantajalle. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että hoitokustannusosan on riitettävä työnantajille, työntekijöille ja eläkkeensaajille tarjottavien vakuuttamiseen, eläkeneuvontaan, korvauspäätöksiin ja eläkkeiden maksuun liittyvien palveluiden kustannuksiin. Lisäksi lakisääteisen vakuuttamisen luonne osana julkisen vallan käyttöä edellyttää työnantajien ja työntekijöiden tasapuolista kohtelua myös palveluja tarjottaessa. Nämä periaatteet on kirjattu myös hallintolakiin, jota sovelletaan myös työeläkelakien mukaiseen vakuutustoimintaan. Muutoinkin hoitokustannusosan laskuperusteet tulisi laatia siten, ettei lain toimeenpano vaarannu.

Työnantajan hoitokustannusosan tulee olla myös kohtuullisessa suhteessa työnantajan vakuutuksista aiheutuviin liikekuluihin. Pääsääntönä on se, että kunkin työnantajan hoitokustannusmaksu vastaa aiheutuneita liikekuluja. Työeläkeyhtiön on kuitenkin mahdollista tarkastella esimerkiksi samankokoisia työnantajia ryhmänä ja tasoittaa hoitokustannusmaksua tämän ryhmän sisällä. Myös konsernin käsittely yhtenä työnantajana olisi mahdollista kuten nykyäänkin. Tilapäisille työnantajille hoitokustannusosa olisi mahdollista jatkossakin valmistella ja hakea työeläkeyhtiöiden yhdenmukaisilla laskuperusteilla.

Työeläkevakuutusyhtiön tämän lain mukaisen toiminnan liikekuluja ei pääsääntöisesti saisi kattaa työeläkevakuutusmaksun muiden osien tuotoilla. Muiden työeläkevakuutusmaksun osien tuottoja voitaisiin käyttää vain erityisestä syystä. Nykyisissä laskuperusteissa tällainen erityinen syy on työkyvyttömyyseläkeosaan sisältyvä korvaushakemusten ratkaisusta aiheutuvien kulujen kattamiseen käytettävä määrä ja työeläkevakuutusmaksun tasausosasta käytettävä määrä pienten työnantajien vakuutusten hallinnosta, hoidosta ja korvaustoiminnasta aiheutuvista perustehtävistä syntyviin välittömiin kuluihin. Muiden työeläkevakuutusmaksuosien tuotto käsittelee nykyisen soveltamiskäytännön mukaisesti myös sen, että pienten työnantajien vakuutusten hallinnosta, hoidosta ja korvaustoiminnasta aiheutuvista perustehtävistä syntyviä välittömiä kuluja voitaisiin kattaa työeläkevakuutusmaksun kohtuullistamiseksi vastaavaan tapaan kuten nykyisinkin eläkelaitosten yhteisesti kustantaen. Eläkelaitoksen vastuusta yhteisesti kustannettavista etuuksista säädetään tämän lain 179 §:ssä. Tarkempia säännöksiä ja määräyksiä annetaan lisäksi sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella, kustannustenjakoperusteissa sekä eläkelaitosten laskuperusteissa. Hoitokustannusosan tuottona huomioitaisiin edellä mainitut työeläkevakuutusmaksun työkyvyttömyyseläkeosasta ja yhteisesti kustannettavien kulujen puskurirahastosta, tämän pykälän mukaisissa laskuperusteissa määritellystä tasausvastuusta saadut tuotot. Myös muu vastaava, erityisestä syystä muista työeläkevakuutusmaksun osista saatu tuotto otettaisiin vastaavasti huomioon. Muiden työeläkevakuutusmaksun osien tuottojen käytöstä liikekulujen kattamiseen työeläkevakuutusyhtiön tulisi valmistella perusteet tämän lain 172 §:n mukaisessa yhteistyössä muiden eläkelaitosten kanssa.

Käytännössä seuraavan vuoden liikekulujen tarkka arviointi on usein vaikeaa. Mahdollinen ylitäi alijäämä tulisi huomioida lähtökohtaisesti välittömästi seuraavien vuosien hoitokustannusosaa määritettäessä. Lyhyellä aikavälillä tuottojen ja kulujen vastaavuudesta voitaisiin siten vähäisessä määrin poiketa. Finanssivalvonnan tehtävänä olisi osana normaalia työeläkevakuutusyhtiöiden, talouden ja kirjanpidon lainmukaisuuden valvontaa valvoa hoitokustannusosan

tuottojen ja liikekulujen vastaavuutta tilikausittain. Finanssivalvonta voisi osana valvojalle normaalisti kuuluva harkintavaltaa sallia vähäisiä poikkeamia edellä mainitusta pääsäännöstä edellyttäen, että tuottojen ja kulujen tasapaino saavutetaan seuraavina tilikausina. Edellä mainittu ei vaikuta 213 §:ssä tarkoitettuun eläkelaitoksen oikeuteen periä työnantajan pyynnöstä antamistaan erityisistä palveluista erillistä maksua.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, johon siirrettäisiin sisällöltään muuttumattomana voimassa olevan pykälän 3 momentti.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 momentti. Momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi voimassa olevan 4 momentin sisältö tarkistettuna siten, että momentissa oleva viittausäännös vastaa muutetun pykälän uutta sisältöä.

171 §. Vanhuuseläkevastuun tarkistaminen.

Poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa eläkelaitosten vakavaraisuudet heikkenevät voimakkaasti. Tällaisessa tilanteessa täydennyskerroin voisi saada nykytilasta poikkeavasti myös negatiivisia arvoja, joten 1 momentin sanamuotoa ehdotetaan muutettavan tätä vastaavaksi. Voimassa olevan pykälän 1 momentissa säädetään vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien täydentämisestä rahastoinnin lisäämiseksi. Täydennyskerroimen negatiivinen arvo ei kasvattaisi vanhuuseläkkeen rahastoitua osaa vaan pienentäisi sitä, joten momentista ehdotetaan poistettavaksi maininta rahastoinnin lisäämisestä. Momentissa käytetty sana täydentäminen ehdotetaan korvattavaksi sanalla tarkistaminen. Pääsääntönä olisi kuitenkin edelleen se, että tarkistamisella lisätään rahastointia ja vain merkittävästi alentuneessa vakavaraisuustilanteesta tästä voidaan poiketa. Vakavaraisuuden merkittävä alentuminen tarkoittaisi tilannetta, jossa eläkelaitosten keskimääräinen vakavaraisuusaste olisi laskenut vähintään tasolle 120 prosenttia. Myös pykälän otsikkoa ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että se vastaisi pykälän muutettua sisältöä.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan lisäksi muutettavan siten, että jatkossa laskuperusteisiin tulisi sisällyttää eläkevastuun täydennyskerroimen peruste aiemman eläkevastuun täydennyskerroimen arvon sijaan. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että laskuperusteisiin sisällytetään täydennyskerroimen arvon määrittelevä kaava. Myös momentin sanamuotoa täydennyskerroimen tarkastamisen tiheydestä ehdotetaan muutettavaksi siten, että uusi muotoilu mahdollistaa täydennyskerroimen muuttamisen myös tiheimmin kuin kerran neljännesvuodessa. Tämä mahdollisuus voisi tuoda joustavuutta poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa, jossa eläkelaitosten vakavaraisuustilanne muuttuu nopeasti. Koska jatkossa laskuperusteille haettaisiin muutosta vain silloin, kun täydennyskerroimen kaava muuttuisi, vahvistamisen menettelyä voitaisiin näin keventää ja tuoda joustavuutta nopeasti muuttuvassa vakavaraisuustilanteessa.

Pykälän 1 momentin mukaan vanhuuseläkkeen rahastoituja osia tarkistetaan vuosittain. Tämä tarkoittaa käytännössä vanhuuseläkkeiden rahastoitujen osien tarkistamista vuoden lopussa. Eläkelaitosten tulee kuitenkin laskea vakavaraisuutensa jatkuvasti, joten täydennyskerroimen tarkastamisen tihentämistä ja täydennyskerroimen mahdollista negatiivista arvoa voitaisiin hyödyntää tässä keskellä vuotta tehtävässä vakavaraisuuden laskennassa ja näin saada joustavuutta poikkeuksellisen heikossa vakavaraisuustilanteessa. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin uutena myös Eläketurvakeskuksen velvollisuudesta laskea täydennyskerroimen arvo eläkelaitosten antamien tietojen perusteella. Tämä vastaisi nykyistä käytäntöä. Tämän lain 201 §:n mukaan Eläketurvakeskus määritteli sen, milloin ja miten täydennyskerroimen arvon laskemiseksi tarvittavat tiedot tulee toimittaa Eläketurvakeskukselle.

Merkittävästi alentuneessa vakavaraisuustilanteessa täydennyskertoimen negatiivisuus voisi tarkoittaa jo rahastoitujen vanhuuseläkkeiden ja niistä muodostuneiden rahastojen pienentämistä, vaikka täydennyskerroin yhdessä rahastokoron kanssa tuottaisi pääsääntöisesti kuitenkin positiivisen lisäyksen vanhuuseläkerahastoihin. Muutos tarkoittaisi myös osittain maksuperusteisen rahastoinnin korostamista. Molemmat edellä mainitut syyt tarkoittavat periaatteellista muutosta vanhuuseläkkeiden rahastoinnissa, joten tästä poikkeuksellisesta tilanteesta olisi tarpeen säädellä. Tämän takia täydennyskertoimen laskennan periaatteista säädettäisiin nykyistä tarkemmin pykälän 1 momentissa. Ensisijaisesti täydennyskertoimella tuettaisiin vanhuuseläkkeiden rahoitusta ja vain poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteesta tästä voitaisiin poiketa ja tukea vanhuuseläkerahastojen täydentämisen joustavoittamisella eläkelaitosten pitkäjänteistä sijoitustoimintaa.

Muutoksella joustavoitettaisiin rahastointia niin, että poikkeuksellisen heikossa sijoitusmarkkinatilanteesta eläkelaitosten vakavaraisuus ei heikkenisi yhtä paljon kuin nykyisen tekniikan mukaan toimittaessa. Tämä parantaisi riskinkantokykyä ja toisaalta mahdollistaisi pitkäjänteisen sijoitustoiminnan ja hyvien sijoitustuottojen tavoittelun myös heikossa sijoitusmarkkinatilanteessa.

Pykälän 2 ja 3 momentin sanamuotoja ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan 1 momenttiin ehdotettuja muutoksia. siten, että täydentämistä koskevat sanat korvattaisiin sanalla tarkistaminen, koska ehdotetun muutoksen myötä täydennyskerroin voisi saada myös negatiivisia arvoja. Muutoin 2 ja 3 momentin sisältö pysyisi ennallaan.

174 §. Eläkelaitoksen vastuu vanhuuseläkkeestä.

Pykälän 2 kohdan sanamuotoa ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että se vastaisi tämän lain 171 §:ään ehdotettua muutosta. Koska jatkossa täydennyskerroin voisi saada sekä positiivisia että negatiivisia arvoja, täsmennettäisiin momentin sanamuotoa niin, että eläkelaitoksen vastuulle siirrettävän määrän sijaan puhuttaisiin tarkistetusta määrästä.

194 §. Työnantajan oikeus saada tietoja.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, että pykälään lisättäisiin säännös, jonka mukaan työnantajalla olisi oikeus saada välttämättömät tiedot eläkelaitokselta myös työnantajan omaan työeläkevakuutusmaksuun vaikuttavista tekijöistä ja niiden vaikutuksista työeläkevakuutusmaksun määrään. Tämä lisäys lakiin olisi tarpeen erityisesti siksi, kun 169 §:ssä säädetty työeläkevakuutusyhtiön hoitokustannusosan laskuperuste voisi jatkossa olla yhtiökohtainen. Lisäys olisi tärkeä hinnoittelurakenteiden läpinäkyvyyden ja objektiivisiin tekijöihin perustuvan kilpailun takaamiseksi. Pykälän muutoksella ei laajennettaisi työnantajan oikeutta saada tietoa myönneystä eläkkeestä ja sen muodosta.

201 §. Tiedot vanhuuseläkevastuiden tarkistamiseksi.

Pykälään ehdotetaan tehtäväksi lakitekniinen muutos poistamalla säännöksestä tarpeettomana termi eläkevastuu, koska pykälässä käytettävä ilmaisu vastuovelka kattaa myös poistettavan osan. Muutos vastaa eläkesäätiöistä ja eläkekassoista annetussa laissa (946/2021) käytettävää terminologiaa, jossa ilmaisu eläkesäätiön eläkevastuu korvattiin ilmaisulla eläkesäätiön vastuovelka. Samalla pykälän otsikon sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan tässä esityksessä ehdotettua muutosta 171 §:ään.

7.2 Laki työeläkevakuutusyhtiöistä

14 §. Vastuuvelka.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että viittaukset työntekijän eläkelain 169 §:ään saatettaisiin vastaamaan tässä esityksessä ehdotettua muutosta.

18 §. Siirrot ositettuun ja osittamattomaan lisävakuutusvastuuseen.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että viittaus työntekijän eläkelain 169 §:ään saatettaisiin vastaamaan tässä esityksessä ehdotettua muutosta.

7.3 Laki eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta

17 §. Tuottovaatimusriski ja vakuutusriski.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että 1 momentissa esitetty tuottovaatimusriskiluokan riskiarvon kaava muutettaisiin vastaamaan tässä esityksessä ehdotettua muutosta. Koska esityksen mukaan jatkossa työntekijän eläkelain 171 §:n mukainen täydennyskerroin voisi saada myös poikkeuksellisen matalassa eläkelaitosten vakavaraisuustilanteessa negatiivisia arvoja, muutettaisiin kaava siten, että se toimisi teknisesti myös negatiivisen täydennyskerroimen tapauksessa. Ehdotettu yhteenlaskumenetelmä olisi sovellettavissa myös matalan vakavaraisuuden tilanteissa, joissa nykyinen kertolaskumenetelmä ei johda tarkoituksenmukaisiin tuloksiin.

Kertoimelle C asetettaisiin valtioneuvoston asetuksella uusi arvo vastaamaan kaavan muutosta.

7.4 Merimieseläkelaki

154 §. Eläkekassan vastuu vanhuuseläkkeestä.

Pykälän 2 kohdan sanamuotoa täsmennettäisiin vastaamaan tässä esityksessä ehdotettua työntekijän eläkelain 171 §:n muutosta.

155 §. Vanhuuseläkevastuiden tarkistaminen eläkevastuun täydennyskerroimella.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen sisältö vastaisi tässä esityksessä ehdotettua työntekijän eläkelain 171 §:ään ehdotettua muutosta.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Valtioneuvoston asetusta eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskennassa käytettävien vakioiden arvoista muutettaisiin kertoimen C osalta.

9 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2022. Työntekijän eläkelain 169 §:n 4 momenttia sovelletaan ensimmäisen kerran määriteltäessä vuoden 2023 työeläkevakuutusmaksun laskuperusteita. Työntekijän eläkelain 171 §:ää sovelletaan ensimmäisen kerran määriteltäessä 1 päivänä heinäkuuta 2022 voimaantulevaa täydennyskerrointa.

10 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Työeläkevakuutusta koskevan lainsäädännön toimeenpano on pääosin julkisen hallintotehtävän hoitamista, joka perustuslain 124 §:n edellyttämällä tavalla on lailla annettu yksityisten työeläkevakuutusyhtiöiden tehtäväksi. Esitys ei sisällä muutoksia työeläkevakuutusyhtiöiden tehtäviin. Esityksellä ei myöskään muuteta Eläketurvakeskuksen asemaa tai tehtäviä.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi lakiin nimenomainen säännös siitä, että työeläkevakuutusyhtiöiden on laadittava vakuutusmaksujen laskuperusteet siten, että työnantajia kohdellaan yhdenmukaisesti. Ehdotettu säännös edistää perustuslain 6 §:ään ja hallintolain 6 §:ään sisältyvää vaatimusta, jonka mukaan hallinnossa asioivia on kohdeltava tasapuolisesti.

Esityksessä ei muuteta maksussa olevia ja ansaittuja eläkkeitä, etuuksia tai korvauksia, joten esitystä ei ole tarpeen arvioida perustuslain 15 §:n omaisuudensuojasäännösten kannalta.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

työntekijän eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työntekijän eläkelain (395/2006) 153 §:n 1 momentti, 166 §:n otsikko ja 2 momentti, 167 §, 169 §, 171 §:n otsikko ja 1–3 momentti, 174 §:n 1 momentin 2 kohta, 194 § sekä 201 §,

sellaisina kuin niistä ovat 153 §:n 1 momentti laissa 945/2016, 169 § osaksi laissa 1112/2007, 171 §:n otsikko ja 3 momentti laissa 1121/2006, 171 §:n 1 momentti laissa 220/2011, 171 §:n 2 momentti laissa 950/2021, 174 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 69/2016, 194 § laissa 794/2012 sekä 201 § laissa 317/2015, seuraavasti:

153 §

Työntekijän työeläkevakuutusmaksun määrä

Työntekijän työeläkevakuutusmaksu on 4,2 prosenttia lisätynä puolella siitä prosenttimäärästä, jolla tämän lain mukaisen vakuutuksen keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu prosentteina palkasta ylittää luvun 18,2. Keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu lasketaan ottaen huomioon 169 §:n 5 momentissa tarkoitettut maksun alennukset.

166 §

Vakuutusmaksujen ja vastuuelan laskuperusteet

Sosiaali- ja terveysministeriö antaa asetuksella eläkesäätiöille vastuuelan laskuperusteet.

167 §

Ehtojen ja laskuperusteiden yhdenmukaisuus

Sosiaali- ja terveysministeriö saa vahvistaa vain erityisestä syystä eläkevakuutuksen ehtoihin tai laskuperusteisiin eroja, jotka vaikeuttavat tämän lain toimeenpanoa tai eläkelaitosten yhteisten asioiden hoitamista.

169 §

Työeläkevakuutusyhtiölle maksettavien vakuutusmaksujen laskuperusteet

Työeläkevakuutusyhtiölle maksettavien vakuutusmaksujen laskuperusteista on käytävä ilmi, miten vakuutusmaksu lasketaan ja miten se jakautuu eri kululajeja varten perittäviin osiin.

Työeläkevakuutusyhtiön on laadittava vakuutusmaksujen laskuperusteet siten, että työnantaja kohdellaan yhdenmukaisesti. Laskuperusteet voidaan laatia siten, että työnantajan toteutunut työkyvyttömyyseläke- ja kuntoutusrahakorvausmeno otetaan huomioon vakuutusmaksua määrättäessä.

Työeläkevakuutusyhtiöiden vakuutusmaksun suuruutta määrättäessä otetaan vuosittain huomioon työeläkevakuutusyhtiön osuus 178–181 §:ssä ja Eläketurvakeskuksesta annetun lain 5 §:ssä mainituista yhteisesti kustannettavista kuluista.

Työeläkevakuutusyhtiölle maksettavien vakuutusmaksujen laskuperusteisiin on sisällyttävä työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosaa koskevat perusteet. Hoitokustannusosalla kateetaan työeläkevakuutusyhtiön tämän lain mukaisen toiminnan liikekulut lukuun ottamatta sijoitustoiminnasta syntyviä sekä erityisestä syystä muilla maksunosilla katettavia liikekuluja. Hoitokustannusosan laskuperusteet on laadittava siten, että hoitokustannusosan tuotto vastaa työeläkevakuutusyhtiön tämän lain mukaisen toiminnan liikekuluja, ja että työnantajan hoitokustannusosa on kohtuullisessa suhteessa työnantajan vakuutuksista aiheutuviin liikekuluihin.

Kun työeläkevakuutus on järjestetty työeläkevakuutusyhtiössä, työnantajalla on oikeus osuuteen vakuutusliikkeen mahdollisesti tuottamasta ylijäämästä. Laskuperusteet tästä aiheutuville vakuutusmaksujen alennuksille tai muille vastaaville eduille on laadittava siten, että kohtuullisessa määrin otetaan huomioon ylijäämän kokonaismäärä ja muodostumistapa. Vakuutusmaksujen alennukset ja muut vastaavat edut eivät saa vaarantaa työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 7 luvun mukaisten vakavaraisuusvaatimusten täyttymistä.

Mitä 5 momentissa säädetään, ei koske sellaista tilapäistä työnantajaa, joka on järjestänyt työntekijöidensä eläketurvan 147 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

171 §

Vanhuuseläkevastuun tarkistaminen

Vanhuuseläkkeiden rahastoituja osia tarkistetaan vuosittain määrällä, joka lasketaan 166 §:n mukaisiin laskuperusteisiin sisällytettävän eläkevastuun täydennyskertoimen perusteiden avulla. Täydennyskerroin määritellään ottaen huomioon eläkkeiden turvaamisesta johtuvat vaatimukset ja eläkelaitosten vakavaraisuus vähintään neljännesvuosittain tarkasteltuna. Täydennyskerroin määritellään siten, että täydennyskertoimen arvo tukee vanhuuseläkkeiden rahoitusta ja eläkelaitosten pitkäjänteistä sijoitustoimintaa. Täydennyskerroin voi pienentää vanhuuseläkkeiden rahastoituja osia vain silloin, kun eläkelaitosten keskimääräinen vakavaraisuus on alentunut merkittävästi. Täydennyskertoimen arvon laskee Eläketurvakeskus eläkelaitosten antamien tietojen perusteella.

Jos eläkelaitosten osaketuottosidonnaisten lisävakuutusvastuiden yhteismäärä on suurempi kuin yksi prosentti eläkelaitosten 168 §:n 2 momentissa tarkoitettujen osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun laskennan perusteena olevien vastuovelkojen yhteismäärästä, ylittävä osuus on käytettävä tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettujen rahastoitujen osien tarkistukseen.

Tässä pykälässä tarkoitettut tarkistukset voidaan kohdistaa erilaisina eri ikäluokkien vastaisten ja alkaneiden vanhuuseläkkeiden rahastoiuihin osiin siten, että vakuutusmaksutason kehitys muodostuu pitkällä aikavälillä tasaiseksi.

174 §

Eläkelaitoksen vastuu vanhuuseläkkeestä

Kukin työeläkelaitos on vastuussa:

2) määrästä, jolla 171 §:n ja sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien tai antamien laskuperusteiden mukaan on tarkistettu eläkelaitoksen vastuulla olevaa osaa;

194 §

Työnantajan oikeus saada tietoja

Työnantajalla on oikeus saada eläkelaitokselta salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä talous- ja henkilöstöhallintoaan ja yrityksen työeläkevakuutusmaksun tarkastamista varten välttämättömät tiedot tämän lain mukaan myönnetystä eläkkeestä ja sen muodosta sekä myönnetyn eläkkeen alkamis- ja päättymispäivästä sekä työnantajan vakuutusmaksuun vaikuttavista tekijöistä.

201 §

Tiedot vanhuuseläkevastuiden tarkistamiseksi

Eläketurvakeskuksella on oikeus määräämässään ajassa ja muodossa salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada eläkelaitokselta 171 §:n 1 momentin mukaisen eläkevastuun täydennyskertoimen laskemiseksi tarvittavat tiedot eläkelaitoksen vastuuvelasta ja vakavaraisuuspääomasta sekä 168 §:n 3 momentin mukaisen keskimääräisen vuosituottoprosentin laskemiseksi tarvittavat tiedot eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta annetun lain 11 §:ssä tarkoitetulla kehittyneissä valtioissa säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteina olevien osakesijoitusten määrästä ja tuotosta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2022.

2.

Laki

työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 14 ja 18 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain (354/1997) 14 §:n 2 momentti ja 18 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 442/2012, seuraavasti:

14 §

Vastuuvelka

28

Vakuutusmaksuvastuu vastaa tulevista vakuutustapahtumista johtuvien suoritus-
pääoma-arvoa siltä osin kuin yhtiölle on syntynyt vastuuta työntekijän eläkelain tai yrittäjän eläkelain
mukaisesti. Vakuutusmaksuvastuuna pidetään myös työntekijän eläkelain 169 §:n 5 momentin
mukaisia vakuutusmaksun alennuksia tai muita vastaavia etuja varten ja jäljempänä sanottujen
tappioiden peittämistä varten varattua vastuuta, joka jakautuu vakuutuksenottajille ositettuun
(ositettu lisävakuutusvastuu) ja osittamattomaan osaan (osittamaton lisävakuutusvastuu). Osi-
tettua lisävakuutusvastuuta saadaan käyttää vain työntekijän eläkelain 169 §:n 5 momentissa
tarkoitettuihin vakuutusmaksun alennuksiin tai muihin vastaaviin etuihin. Vakuutusmaksuvas-
tuuta lisäävää tai vähentävää osittamatonta lisävakuutusvastuuta voidaan käyttää vastuuvelan
laskuperusteiden muuttamisesta syntyneen tappion sekä myös muun tappion peittämiseen.

18 §

Siirrot ositettuun ja osittamattomaan lisävakuutusvastuuseen

Jos työeläkevakuutusyhtiön vakavaraisuuspääoma on suurempi kuin vakavaraisuusraja, yhtiö
voi siirtää 14 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ositettuun lisävakuutusvastuuseen enintään työn-
tekijän eläkelain 169 §:n 5 momentissa tarkoitettulla tavalla lasketun määrän.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2022.

3.

Laki

eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta an-
netun lain (315/2015) 17 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 956/2021, seuraavasti:

17 §

Tuottovaatimusriski ja vakuutusriski

Tuottovaatimusriskiluokan riskiarvo lasketaan sen estämättä, mitä 12 §:ssä säädetään, kaa-
valla

$$V_j = (k + b + C - \lambda S_j) A_j,$$

missä k on vastuvelan laskemisessa käytettävä diskonttauskorko, b on laskentahetkeä seuraavana päivänä voimassa oleva työntekijän eläkelain (395/2006) 171 §:n 1 momentissa tarkoitettu eläkevastuun täydennyskerroin, S_j on tuottovaatimusriskille määritelty tappio-olettama ja A_j on vastuovelka, josta on vähennetty työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 14 §:n 2 momentin mukainen osittamaton ja ositettu lisävakuutusvastuu, eläkesäätiöistä ja eläkekassoista annetun lain 7 luvun 2 §:n 2 momentin mukainen lisävakuutusvastuu ja erät, joita yrittäjän eläkelain (1272/2006) 139 §:n 2 momentin mukaan ei oteta huomioon vakuutusmaksuvastuussa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2022.

4.

Laki

merimieseläkelain 154 ja 155 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan merimieseläkelain (1290/2006) 154 §:n 1 momentin 2 kohta ja 155 §, sellaisena kuin niistä on 154 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 78/2016, seuraavasti:

154 §

Eläkekassan vastuu vanhuuseläkkeestä

Eläkekassa on vastuussa:

2) määrästä, jolla 155 §:n ja sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien tai antamien laskuperusteiden mukaan on tarkistettu eläkekassan vastuulla olevaa osaa; ja

155 §

Vanhuuseläkevastuiden tarkistaminen eläkevastuun täydennyskertoimella

Vanhuuseläkkeiden rahastoituja osia tarkistetaan vuosittain määrällä, joka lasketaan 202 §:n mukaisiin laskuperusteisiin sisällytettävän työntekijän eläkelain 171 §:n mukaisen eläkevastuun täydennyskertoimen perusteen avulla.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2022.

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Sanna Marin

Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen

1.

Laki

työntekijän eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työntekijän eläkelain (395/2006) 153 §:n 1 momentti, 166 §:n otsikko ja 2 momentti, 167 §, 169 §, 171 §:n otsikko ja 1–3 momentti, 174 §:n 1 momentin 2 kohta, 194 § sekä 201 §,

sellaisina kuin niistä ovat 153 §:n 1 momentti laissa 945/2016, 169 § osaksi laissa 1112/2007, 171 §:n otsikko ja 3 momentti laissa 1121/2006, 171 §:n 1 momentti laissa 220/2011, 171 §:n 2 momentti laissa 950/2021, 174 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 69/2016, 194 § laissa 794/2012 sekä 201 § laissa 317/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

153 §

153 §

Työntekijän työeläkevakuutusmaksun määrä

Työntekijän työeläkevakuutusmaksun määrä

Työntekijän työeläkevakuutusmaksu on 4,2 prosenttia lisätynä puolella siitä prosenttimäärästä, jolla tämän lain mukaisen vakuutuksen keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu prosentteina palkasta ylittää luvun 18,2. Keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu lasketaan ottaen huomioon 169 §:n 3 momentissa tarkoitetut maksun alennukset.

Työntekijän työeläkevakuutusmaksu on 4,2 prosenttia lisätynä puolella siitä prosenttimäärästä, jolla tämän lain mukaisen vakuutuksen keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu prosentteina palkasta ylittää luvun 18,2. Keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu lasketaan ottaen huomioon 169 §:n 5 momentissa tarkoitetut maksun alennukset.

166 §

166 §

Vakuutusmaksujen, vastuuvelan ja eläkevastuun laskuperusteet

Vakuutusmaksujen ja vastuuvelan laskuperusteet

Sosiaali- ja terveysministeriö antaa asetuksella eläkesäätiöille eläkevastuun laskuperusteet.

Sosiaali- ja terveysministeriö antaa asetuksella eläkesäätiöille *vastuuvelan* laskuperusteet.

167 §

167 §

Ehtojen ja laskuperusteiden yhdenmukaisuus

Ehtojen ja laskuperusteiden yhdenmukaisuus

Voimassa oleva laki

Sosiaali- ja terveysministeriö ei saa ilman erityistä syytä vahvistaa eläkevakuutuksen ehtoihin tai laskuperusteisiin eroja, jotka vaikeuttavat tämän lain toimeenpanoa tai eläkelaitosten yhteisten asioiden hoitamista.

169 §

Työeläkevakuutusyhtiölle maksettavien vakuutusmaksujen laskuperusteet

Työeläkevakuutusyhtiölle maksettavien vakuutusmaksujen laskuperusteista on käytävä ilmi, miten vakuutusmaksut lasketaan ja miten vakuutusmaksu jakautuu eri kululajeja varten perittäviin osiin. Laskuperusteet voidaan laatia siten, että työnantajan toteutunut työkyvyttömyyseläke- ja kuntoutusrahakorvausmeno otetaan huomioon vakuutusmaksua määrättäessä.

Työeläkevakuutusyhtiöiden vakuutusmaksun suuruutta määrättäessä otetaan vuosittain huomioon työeläkevakuutusyhtiön osuus 178–181 §:ssä ja Eläketurvakeskuksesta annetun lain 5 §:ssä mainituista yhteisesti kustannettavista kuluista.

Kun työeläkevakuutus on järjestetty työeläkevakuutusyhtiössä, työnantajalla on oikeus osuuteen vakuutusliikkeen mahdollisesti tuottamasta ylijäämästä. Laskuperusteet tästä aiheutuville vakuutusmaksujen alennuksille tai

Ehdotus

Sosiaali- ja terveysministeriö saa vahvistaa vain erityisestä syytä eläkevakuutuksen ehtoihin tai laskuperusteisiin eroja, jotka vaikeuttavat tämän lain toimeenpanoa tai eläkelaitosten yhteisten asioiden hoitamista.

169 §

Työeläkevakuutusyhtiölle maksettavien vakuutusmaksujen laskuperusteet

Työeläkevakuutusyhtiölle maksettavien vakuutusmaksujen laskuperusteista on käytävä ilmi, miten vakuutusmaksu lasketaan ja miten se jakautuu eri kululajeja varten perittäviin osiin.

Työeläkevakuutusyhtiön on laadittava vakuutusmaksujen laskuperusteet siten, että työnantajia kohdellaan yhdenmukaisesti. Laskuperusteet voidaan laatia siten, että työnantajan toteutunut työkyvyttömyyseläke- ja kuntoutusrahakorvausmeno otetaan huomioon vakuutusmaksua määrättäessä.

Työeläkevakuutusyhtiöiden vakuutusmaksun suuruutta määrättäessä otetaan vuosittain huomioon työeläkevakuutusyhtiön osuus 178–181 §:ssä ja Eläketurvakeskuksesta annetun lain 5 §:ssä mainituista yhteisesti kustannettavista kuluista.

Työeläkevakuutusyhtiölle maksettavien vakuutusmaksujen laskuperusteisiin on sisällytävää työeläkevakuutusmaksun hoitokustannusosaa koskevat perusteet. Hoitokustannusosalla katetaan työeläkevakuutusyhtiön tämän lain mukaisen toiminnan liikekulut lukuun ottamatta sijoitustoiminnasta syntyviä sekä erityisestä syytä muilla maksunosilla katettavia liikekuluja. Hoitokustannusosan laskuperusteet on laadittava siten, että hoitokustannusosan tuotto vastaa työeläkevakuutusyhtiön tämän lain mukaisen toiminnan liikekuluja, ja että työnantajan hoitokustannusosa on kohtuullisessa suhteessa työnantajan vakuutuksista aiheutuviin liikekuluihin.

Kun työeläkevakuutus on järjestetty työeläkevakuutusyhtiössä, työnantajalla on oikeus osuuteen vakuutusliikkeen mahdollisesti tuottamasta ylijäämästä. Laskuperusteet tästä aiheutuville vakuutusmaksujen alennuksille tai

muille vastaaville eduille on laadittava siten, että kohtuullisessa määrin otetaan huomioon ylijäämän kokonaismäärä ja muodostumistapa. Vakuutusmaksujen alennukset ja muut vastaavat edut eivät saa vaarantaa työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 7 luvun mukaisen vakavaraisuusvaatimusten täyttymistä.

Mitä 3 momentissa säädetään, ei koske sellaista tilapäistä työnantajaa, joka on järjestänyt työntekijöidensä eläketurvan 147 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

171 §

Vanhuuseläkevastuun täydentäminen

Vanhuuseläkkeiden rahastoituja osia täydennetään rahastoinnin lisäämiseksi vuosittain määrällä, joka lasketaan 166 §:n mukaisiin laskuperusteisiin sisällytettävän eläkevastuun täydennyskerroimen avulla. Täydennyskerroin määritellään ottaen huomioon eläkkeiden turvaamisesta johtuvat vaatimukset ja eläkelaitosten vakavaraisuus neljännesvuosittain tarkasteltuna.

Jos eläkelaitosten osaketuottosidonnaisten lisävakuutusvastuiden yhteismäärä on suurempi kuin yksi prosentti eläkelaitosten 168 §:n 2 momentissa tarkoitettujen osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun laskennan perusteena olevien vastuovelkojen yhteismäärästä, ylittävä osuus on käytettävä tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettujen rahastoitujen osien täydennyksiin.

Tässä pykälässä tarkoitetut täydennykset voidaan kohdistaa erilaisina eri ikäluokkien vastaisten ja alkaneiden vanhuuseläkkeiden rahastoituihin osiin siten, että vakuutusmaksutason kehitys muodostuu pitkällä aikavälillä tasaiseksi.

muille vastaaville eduille on laadittava siten, että kohtuullisessa määrin otetaan huomioon ylijäämän kokonaismäärä ja muodostumistapa. Vakuutusmaksujen alennukset ja muut vastaavat edut eivät saa vaarantaa työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 7 luvun mukaisen vakavaraisuusvaatimusten täyttymistä.

Mitä 5 momentissa säädetään, ei koske sellaista tilapäistä työnantajaa, joka on järjestänyt työntekijöidensä eläketurvan 147 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

171 §

Vanhuuseläkevastuun tarkistaminen

Vanhuuseläkkeiden rahastoituja osia tarkistetaan vuosittain määrällä, joka lasketaan 166 §:n mukaisiin laskuperusteisiin sisällytettävän eläkevastuun täydennyskerroimen *perusteen* avulla. Täydennyskerroin määritellään ottaen huomioon eläkkeiden turvaamisesta johtuvat vaatimukset ja eläkelaitosten vakavaraisuus vähintään neljännesvuosittain tarkasteltuna. *Täydennyskerroin määritellään siten, että täydennyskerroimen arvo tukee vanhuuseläkkeiden rahoitusta ja eläkelaitosten pitkäjänteistä sijoitustoimintaa. Täydennyskerroin voi pienentää vanhuuseläkkeiden rahastoituja osia vain silloin, kun eläkelaitosten keskimääräinen vakavaraisuus on alentunut merkittävästi. Täydennyskerroimen arvon laskee Eläketurvakeskus eläkelaitosten antamien tietojen perusteella.*

Jos eläkelaitosten osaketuottosidonnaisten lisävakuutusvastuiden yhteismäärä on suurempi kuin yksi prosentti eläkelaitosten 168 §:n 2 momentissa tarkoitettujen osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun laskennan perusteena olevien vastuovelkojen yhteismäärästä, ylittävä osuus on käytettävä tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettujen rahastoitujen osien tarkistuksiin.

Tässä pykälässä tarkoitetut tarkistukset voidaan kohdistaa erilaisina eri ikäluokkien vastaisten ja alkaneiden vanhuuseläkkeiden rahastoituihin osiin siten, että vakuutusmaksutason kehitys muodostuu pitkällä aikavälillä tasaiseksi.

174 §

Eläkelaitoksen vastuu vanhuuseläkkeestä

Kukin työeläkelaitos on vastuussa:

2) määrästä, joka 171 §:n ja sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien tai antamien laskuperusteiden mukaan on siirretty eläkelaitoksen vastuulla olevaan osaan; ja

174 §

Eläkelaitoksen vastuu vanhuuseläkkeestä

Kukin työeläkelaitos on vastuussa:

2) määrästä, *jolla* 171 §:n ja sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien tai antamien laskuperusteiden mukaan on *tarkistettu* eläkelaitoksen vastuulla *olevaa osaa*; ja

194 §

Työnantajan oikeus saada tietoja

Työnantajalla on oikeus saada eläkelaitokselta salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä talous- ja henkilöstöhallintoon ja yrityksen työeläkevakuutusmaksun tarkastamista varten välttämättömät tiedot tämän lain mukaan myönnetystä eläkkeestä ja sen muodosta sekä myönnetyn eläkkeen alkamis- ja päättymispäivästä.

201 §

Tiedot vanhuuseläkevastuiden täydentämiseksi

Eläketurvakeskuksella on oikeus määräämässään ajassa ja muodossa salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada eläkelaitokselta 171 §:n 1 momentin mukaisen eläkevastuun täydennyskertoimen laskemiseksi tarvittavat tiedot eläkelaitoksen vastuuvelasta tai eläkevastuusta ja vakavaraisuuspääomasta sekä 168 §:n 3 momentin mukaisen keskimääräisen vuosituottoprosentin laskemiseksi tarvittavat tiedot eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta annetun lain 11 §:ssä tarkoitetulla kehittyneissä

194 §

Työnantajan oikeus saada tietoja

Työnantajalla on oikeus saada eläkelaitokselta salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä talous- ja henkilöstöhallintoon ja yrityksen työeläkevakuutusmaksun tarkastamista varten välttämättömät tiedot tämän lain mukaan myönnetystä eläkkeestä ja sen muodosta sekä myönnetyn eläkkeen alkamis- ja päättymispäivästä *sekä työnantajan vakuutusmaksuun vaikuttavista tekijöistä.*

201 §

Tiedot vanhuuseläkevastuiden tarkistamiseksi

Eläketurvakeskuksella on oikeus määräämässään ajassa ja muodossa salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada eläkelaitokselta 171 §:n 1 momentin mukaisen eläkevastuun täydennyskertoimen laskemiseksi tarvittavat tiedot eläkelaitoksen vastuuvelasta ja vakavaraisuuspääomasta sekä 168 §:n 3 momentin mukaisen keskimääräisen vuosituottoprosentin laskemiseksi tarvittavat tiedot eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta annetun lain 11 §:ssä tarkoitetulla kehittyneissä valtioissa säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteina olevien osakesijoitusten määrästä ja tuotosta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

valtioissa säännellyllä markkinalla kaupan-
käynnin kohteina olevien osakesijoitusten
määrästä ja tuotosta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta
2022.

2.

Laki

työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 14 ja 18 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain (354/1997) 14 §:n 2 momentti ja 18 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 442/2012, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 §

14 §

Vastuovelka

Vastuovelka

Vakuutusmaksuvastuu vastaa tulevista vakuutustapahtumista johtuvien suoritusten pääoma-arvoa siltä osin kuin yhtiölle on syntynyt vastuuta työntekijän eläkelain tai yrittäjän eläkelain mukaisesti. Vakuutusmaksuvastuuna pidetään myös työntekijän eläkelain 169 §:n 3 momentin mukaisia vakuutusmaksun alennuksia tai muita vastaavia etuja varten ja jäljempänä sanottujen tappioiden peittämistä varten varattua vastuuta, joka jakautuu vakuutusnottajille ositettuun (ositettu lisävakuutusvastuu) ja osittamattomaan osaan (osittamaton lisävakuutusvastuu). Ositettua lisävakuutusvastuuta saadaan käyttää vain työnteki-

Vakuutusmaksuvastuu vastaa tulevista vakuutustapahtumista johtuvien suoritusten pääoma-arvoa siltä osin kuin yhtiölle on syntynyt vastuuta työntekijän eläkelain tai yrittäjän eläkelain mukaisesti. Vakuutusmaksuvastuuna pidetään myös työntekijän eläkelain 169 §:n 5 momentin mukaisia vakuutusmaksun alennuksia tai muita vastaavia etuja varten ja jäljempänä sanottujen tappioiden peittämistä varten varattua vastuuta, joka jakautuu vakuutusnottajille ositettuun (ositettu lisävakuutusvastuu) ja osittamattomaan osaan (osittamaton lisävakuutusvastuu). Ositettua lisävakuutusvastuuta saadaan käyttää vain työnteki-

Voimassa oleva laki

jän eläkelain 169 §:n 3 momentissa tarkoitettuihin vakuutusmaksun alennuksiin tai muihin vastaaviin etuihin. Vakuutusmaksuvastuuta lisäävää tai vähentävää osittamatonta lisävakuutusvastuuta voidaan käyttää vastuuvelan laskuperusteiden muuttamisesta syntyneen tappion sekä myös muun tappion peittämiseen.

18 §

Siirrot ositettuun ja osittamattomaan lisävakuutusvastuuseen

Jos työeläkevakuutusyhtiön vakavaraisuuspääoma on suurempi kuin vakavaraisuusraja, yhtiö voi siirtää 14 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ositettuun lisävakuutusvastuuseen enintään työntekijän eläkelain 169 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla lasketun määrän.

Ehdotus

jän eläkelain 169 §:n 5 momentissa tarkoitettuihin vakuutusmaksun alennuksiin tai muihin vastaaviin etuihin. Vakuutusmaksuvastuuta lisäävää tai vähentävää osittamatonta lisävakuutusvastuuta voidaan käyttää vastuuvelan laskuperusteiden muuttamisesta syntyneen tappion sekä myös muun tappion peittämiseen.

18 §

Siirrot ositettuun ja osittamattomaan lisävakuutusvastuuseen

Jos työeläkevakuutusyhtiön vakavaraisuuspääoma on suurempi kuin vakavaraisuusraja, yhtiö voi siirtää 14 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ositettuun lisävakuutusvastuuseen enintään työntekijän eläkelain 169 §:n 5 momentissa tarkoitettulla tavalla lasketun määrän.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2022.

3.

Laki

eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta annetun lain (315/2015) 17 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 956/2021, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

17 §

Tuottovaatimusriski ja vakuutusriski

Tuottovaatimusriski ja vakuutusriski

Tuottovaatimusriskiluokan riskiarvo lasketaan sen estämättä, mitä 12 §:ssä säädetään, kaavalla

$V_j = (k + bC - \lambda S_j)A_j$,
missä k on vastuuvelan laskemisessa käytettävä diskonttauskorko, b on laskentahetkeä seuraavana päivänä voimassa oleva työntekijän eläkelain (395/2006) 171 §:n 1 momentissa tarkoitettu eläkevastuun täydennyskerroin, S_j on tuottovaatimusriskille määritelty tappio-olettama ja A_j on vastuuelka, josta on vähennetty työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 14 §:n 2 momentin mukainen osittamaton ja ositettu lisävakuutusvastuu, eläkesäätiöistä ja eläkekassoista annetun lain 7 luvun 2 §:n 2 momentin mukainen lisävakuutusvastuu ja erät, joita yrittäjän eläkelain (1272/2006) 139 §:n 2 momentin mukaan ei oteta huomioon vakuutusmaksuvastuussa.

Tuottovaatimusriskiluokan riskiarvo lasketaan sen estämättä, mitä 12 §:ssä säädetään, kaavalla

$V_j = (k + \mathbf{b} + \mathbf{C} - \lambda S_j)A_j$,
missä k on vastuuvelan laskemisessa käytettävä diskonttauskorko, b on laskentahetkeä seuraavana päivänä voimassa oleva työntekijän eläkelain (395/2006) 171 §:n 1 momentissa tarkoitettu eläkevastuun täydennyskerroin, S_j on tuottovaatimusriskille määritelty tappio-olettama ja A_j on vastuuelka, josta on vähennetty työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 14 §:n 2 momentin mukainen osittamaton ja ositettu lisävakuutusvastuu, eläkesäätiöistä ja eläkekassoista annetun lain 7 luvun 2 §:n 2 momentin mukainen lisävakuutusvastuu ja erät, joita yrittäjän eläkelain (1272/2006) 139 §:n 2 momentin mukaan ei oteta huomioon vakuutusmaksuvastuussa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2022.

4.

Laki

merimieseläkelain 154 ja 155 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan merimieseläkelain (1290/2006) 154 §:n 1 momentin 2 kohta ja 155 §, sellaisena kuin niistä on 154 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 78/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

154 §

Eläkekassan vastuu vanhuuseläkkeestä

Eläkekassa on vastuussa:

2) määrästä, joka 155 §:n ja sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien tai antamien laskuperusteiden mukaan on siirretty eläkekassan vastuulla olevaan osaan; ja

155 §

Vanhuuseläkevastuiden täydentäminen eläkevastuun täydennyskertoimella

Vanhuuseläkkeiden rahastoituja osia täydennetään rahastoinnin lisäämiseksi vuosittain määrällä, joka lasketaan 202 §:n mukaisiin laskuperusteisiin sisällytettävän työntekijän eläkelain 171 §:n mukaisen eläkevastuun täydennyskertoimen avulla.

Ehdotus

154 §

Eläkekassan vastuu vanhuuseläkkeestä

Eläkekassa on vastuussa:

2) määrästä, *jolla* 155 §:n ja sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien tai antamien laskuperusteiden mukaan *on tarkistettu* eläkekassan vastuulla *olevaa osaa*; ja

155 §

*Vanhuuseläkevastuiden **tarkistaminen** eläkevastuun täydennyskertoimella*

Vanhuuseläkkeiden rahastoituja osia *tarkistetaan* vuosittain määrällä, joka lasketaan 202 §:n mukaisiin laskuperusteisiin sisällytettävän työntekijän eläkelain 171 §:n mukaisen eläkevastuun täydennyskertoimen *perusteen* avulla.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2022.

Valtioneuvoston asetus

eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskennassa käytettävien vakioiden arvoista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
muutetaan eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskennassa käytettävien vakioiden arvoista annetun valtioneuvoston asetuksen (447/2015) 4 § seuraavasti:

4 §

Eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja sijoitusten hajauttamisesta annetun lain 17 §:n 4 momentissa tarkoitettu vakavaraisuuden alentumista kuvaava vakio C on -0,008 ja odotettua täydennyskertoimen kasvua kuvaava vakio D on 0,004.

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2022.

Helsingissä x.x.2022

Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen

Ylimatemaatikko Minna Lehmuskero